

KAUNO SP(i)AUDA

Kontrkultūros ir nevalstybinės politikos žinias

Nr. 4

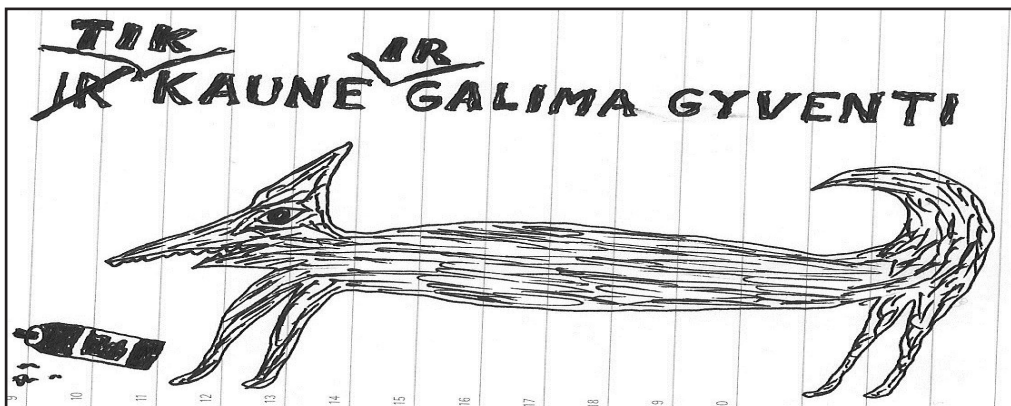
LEIDĖJŲ ŽODIS

Ketvirtasis Sp(i)audos numeris skirtas erdvei. Kaune buvo skvotas, Žemuosiuose Šančiuose prigausėjo parduotuvių turtingiems naujakuriams, stoties rajone stato dar vieną prekybos centrą, kuris toliau stums skurdžiuosius iš miesto centro. ES bando užsitvert nuo atvykėlių, primenančių mums apie buvusias ir esamas erdvės kolonializmo ir disciplinavimo "šloves". Žmonės juda link centro – centras bando žmones sustabdyti statydamas spygliuotas vietas, didindamas sienų apsaugos korporacijos "Frontex" biudžetą ir kurdamas pabėgėlių koncentracijos stovyklas Europos periferijoje ir už jos ribų.

Kaip sako pirmam straipsnely, visa erdvė yra politiška, liudija apie politiką, materializuoja ir keičia ją. O toliau apie praktikas – daugiausiai interviu su įvairių šalių ir vietiniais skvoteriais apie mums artimas alternatyvas, apie Šilus, Brazilkę, Vilkyskį ir kolektyvinę erdvę, ir aišku įdomybės bei skelbimai gale.

Gyvenimas per brangus!

KS redakcija

Šis numeris skiriamas "Klinika" soc. centrui Prahoje, kuriam sukako 1 metai nuo užskotavimo, Poznanės skvoto "Od:zysk", be visuotinio sutikimo iškeisto į 300 tūkst. zlotų, atminimui, "Death" tag'ui ir jo priešėjams (simbolinę reikšmę įgauna per laiką) ir Kaune pusę metų gyvavusiam skvotui-soc. centrui "Žalias Namai". Taip pat visiems ir visoms, kas kovoja už gyvenimą ten, kur nori ir kaip nori.

Perskaitęs nepamiršk duoti kitam !

Apie erdvę sekant Lebebru

“Keisk gyvenimą! Keisk visuomenę!” Šie priesakai nieko nereiškia be atitinkamos erdvės kūrimo. Nauji socialiniai santykiai reikalauja naujos erdvės ir atvirkščiai. – Henri Lefebvre

Erdvė yra politiška. Namai, parkai, bibliotekos, prekybos centrai, gatvės, miestai, autostrados ir oro uostai liudija apie sprendimus (sąmoningus ar ne) formuoti šiose erdvėse būnančių žmonių kasdienybės vienaip ir ne kitaip. Iš pažiūros natūraliai išsivysčiusiuose erdvės formavimo ir praktikavimo modeliuose nėra nieko natūralaus. Namas užmiestyje nėra natūralesnis už sovietinį daugiabutį, vietinė krautuvė – už Akropolį, o gamykla – už gamtinį ūkį. Visos šios erdvės formavosi ir toliau formuojasi skirtinguose politiniuose ir socialiniuose kontekstuose, kurie kartais, atrodo, randasi iš būtinumo, tačiau ir šis būtinumas, pavyzdžiui, turėti saugų prieglobstį, yra suprantamas ir įgyvendinamas daugybe skirtingų būdų. Kita vertus, universalus žmoniškų erdvių dirbtinumas nereiškia vertybinio vienuarūšiškumo. Maximų ir uždarų bendruomenių kvartalų statytojai įerdvina aiškiai kitokius įsitikinimus apie bendrąjį gėrį nei besistengiantieji išsaugoti, pavyzdžiui, senąją medinę Kauno architektūrą ar kurti laisvai ir nemokamai prieinamas socialines erdves. Sprendimai apie erdves taip pat yra sprendimai apie žmones tose erdvėse – ko jiems reikia, ko jie nori, ką jie gali, kokie jie yra ar turėtų būti. Tad tai, *kur esame, stipriai susiję su tuo, kaip ir net kas esame*. Formuoti erdvę reiškia formuoti joje galimas praktikas, o formuoti galimas praktikas reiškia formuoti žmogų, kuris politiniu požiūriu nėra niekas kita kaip jo praktikos – tai, kas daroma ir kalbama kitiems žmonėms, su jais, tarp jų ir dėl jų.

Mūsų santykis su erdve yra politinis santykis. Būti atsakingiems už savo ir kitų gyvenimą reiškia taip pat būti atsakingiems už erdvę kaip vieną iš jo sąlygų. Bet kokios

grupės politinis egzistavimas priklauso nuo jos erdvinio egzistavimo, antraip tai tėra ideologija be pagrindo ir išraiškos. Konservatizmas mažai ką reikštų be bažnyčių ir rūmų, liberalizmas – be bankų ir atrakcionų parkų, fašizmas – be koncentracijos stovyklų. Sunkiau pasakyti, kas yra socialistinė ar anarchistinė erdvė, nes socialinio būsto daugiabučiai, paplitę pasaulyje, nors ir suteikia daugeliui dirbančiųjų savą kampą, bet vargu ar suteikia daugiau savivaldos ir bendrumo (ar suteikia?). Šiaip ar taip, ne tik kaip erdvė išdėstyta, bet ir kas joje leistina ar neleistina, kas saugotina ir kas prarastina, atvira kitiems ar paslėpta – tai gali nuspręsti kažkas kitas arba mes patys. Esamame pasaulyje beveik visa erdvė yra dominuojama ne tų, kurie joje kasdien būna ir ją kasdien naudoja. Butų nuomininkes prižiūri savininkai, dirbančiasias prižiūri viršininkės, viešų erdvių naudotojus – policijos kameros, poilsiautojus – miškus ir ežerus privatizavę verslininkai ir t.t.

Didžioji dalis kasdinių ir nekasdinių erdvių mūsų vaizduotėse egzistuoja kaip svetima žemė su svetimomis taisyklėmis. Per erdvę išreiškiami ir įtvirtinama pati visuomenės hierarchizacija, bylojanti apie “paprasto” žmogaus bejėgiškumą, neypatingumą ir nereikšmingumą – vieni valdo erdvę, o likusieji ją nuomoja, laikinai naudoja arba yra ištremiami į pakraščius ar anapus. Nuo FrontEx “saugomų” ES pakrančių ir sienų iki Gazos ruožo, iki tvoros ir kamerų vietoje vaikystėje mėgto apleisto sklypo, dabartinė globali neoliberali santvarka suvienodina erdvę kaip prekę, suskaldo ją ir padalina geriausius gabaliukus stambiausiems statytojams, o likusiems palieka cemento ir šiukšlių dykumas. Iš daugumos gyventojų sistemiškai atimama galimybė pagal poreikius ir troškimus performuoti savo kasdienybės taip, kaip geriausiai galime įsivaizduoti. Atimama galimybė įsivaizduoti, kad apskritai įmanoma būti kitaip nei esama. Kitaip nei valdomiems kitų, bet bijantiems taip pat valdomų, kitaip nei mainant laisvę į netikrą saugumą, orumą į patogumą, meilę į priežiūrą ir drąsą į amžiną to paties kartojimą.

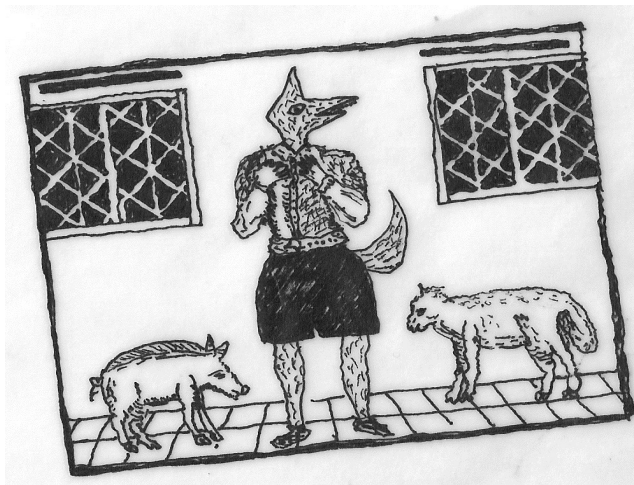
Šimtai milijonų gyvena iliuzija, kad gali gyventi kaip jų išnaudotojai, jei tik pakankamai gerai leisis išnaudojami, vietoje to, kad pasiimtų tai, kas jų ir mūsų visų. Tai, kas mūsų visų pagal gyvybės, savos vietos, prasmingų santykių ir laisvų veiklų poreikį, o ne rinkos "dėsnius" ar biurokratinę "valią". Erdvė - kaip praktikų, santykių, prasmių erdvė – yra pirmasis laukas, kuriame vyksta kova už laisvę ir atsakomybę už savo gyvenimus. Nėra vieno modelio, kaip turėtų būti atsiimama ir keičiama erdvė. Išsilaisvinantis pasipriešinimas prekybos centru, begalinių parkingų ir sterilių euroremontų diktatui galėtų, gal net turėtų būti kitoks kiekvienu atskiru atveju. Jis jau vyksta, kai vaikai žaidžia griuvėsiuose ar užsidaro kambariuose, kai minios apsigyvena ir dalinasi maistu aikštėse,

įsišaknijusi. Dešimtajame dešimtmetyje, po komunizmo žlugimo, daug metų gyvavo Ladrunkos skvotas, kuris buvo didesnis už Kliniką. Buvo ir kitų projektų. Pastarajame dešimtmetyje ryškiausi skvotai Čekijoje buvo Lada, gyvavęs dešimt metų, ir Cybulka.

Klinikos istorija prasidėjo su renginiu "Ateities prisiminimai", vykusiu prieš du ar tris metus. Jo metu Prahos centre vyko didelis koncertas, po kurio tolimesnėms akcijoms vienu metu buvo užskvotinti šeši namai. Vienas iš šių pastatų buvo išlaikytas iki sekančios dienos. Tai buvo didžiulis namas šalia Prahos pilies, pačiame miesto centre. Visi namai galiausiai buvo "išvalyti" policijos arba savivinkų, tačiau šie veiksmai sulaukė daug žiniasklaidos dėmesio. Susiformavo

kolektyvas, kuris kas pusmetį vis kažką užskvotindavo – įvairius valstybei ar privatiems asmenims priklausančius pastatus Prahoje, dažniausiai didelius. Tačiau visi šie bandymai žlugdavo per kelias valandas pasirodant policijai.

Visa tai išsivystė į Kliniką. Kolektyvas pusmetį svarstė apie naują skvotą ir išsirinko buvusią plaučių ligų kliniką Žižkov rajone, kuris garsus alternatyvia kultūra. Šis bandymas skyrėsi nuo kitų. Mes paruošėme projektą, kurį išsiuntėm savivinkams, t.y. valstybei, dieną prieš skvotinimą, šeštadienį,

kai studentai okupuoja universitetus ir patys tampa savo ugdytojais, kai žmonės be vietos užskvotina apleistus namus ir fabrikus, kai po tiltu vyksta nelegalus reivas, požeminiame garaže žaidžiamas futbolas, daugiabučio kieme su kaimynais geriama rytinė arbata ar kava – kai vietoje baimingo privatumo ir spektakliško viešumo randasi dalyvaujantis bendrumas.

kad turėtume visą sekmadienį prieš jiems gaunant ir atidarant voką.

Mes iš anksto surinkome daug informacijos apie pastatą. Jis buvo žinomas kaip narkomanų susirinkimo vieta, kartais kas nors ten nakvodavo, tačiau nuolatinių gyventojų nebuvo, tik retkarčiais užsibūnantys benamiai. Pirmą kartą užėję viduje radome daug šiukšlių ir adatų.

Iš pokalbio su Prahos skvoteriais

Čekijoje skvotinio tradicija jau gana

Norėjom atrodyti kaip viešieji darbininkai – parodyti, kad iš tikro dirbame, o ne esame narkomanai, kaip daugelis įsivaizduoja

skvoterius. Mūsų buvo apie trisdešimt, surinkome du konteinerius šiukšlių, ir dar liko kitai savaitei.

Taigi visa tai vyko šeštadienį (gruodį). Policija pasirodė tik vėlai vakare, tad išdirbome visą dieną nesulaukę dėmesio. Vietinė policija reagavo patikliai – mes parodėme jiems dokumentus, kuriuos nusiuntėme valdžiai, ir jie pasišalino. Po dviejų valandų pasirodė valstybinė policija. Jie buvo smalsesni, išklėmė mintį, kad “galime būti skvoteriai” ir prižadėjo pranešti apie mus savininkams pirmadienį, tad kaip ir išlošėme savaitgalį ir turėjome laiko bent iki pirmadienio, kol valdininkai pradės reaguoti.

Sekmadienį pastate surengėme renginį, kurį daugiausiai sudarė paskaitos. Pirmadienį vėl pasirodė pareigūnai, kurie liepė mums tuoj pat pasišalinti, duodami dvi dienas. Mes ėmėme kviesti universitetų dėstytojus, muzikantus, rengti diskusijas. Trečiadienį kreipėmės į politikus ir instituciją, atsakingą už valstybės turtą. Norėjome pradėti derybas dėl pastato, tačiau jie nepritarė būdai, kuriuo mes užėmėme pastatą, pavadino mus nusikaltėliais ir nenorėjo kalbėtis. Kitą dieną pradėjom rinkti parašus peticijai ir parašėm laišką kaimynams. Taip pat internete išplatinome pastato nuotraukas. Jos paveikė daug žmonių, kurie suprato, kad pastatas, priklausantis valstybei, kažkaip priklauso ir jiems. Valstybė nesirūpino pastatu, ir kitiems pasirodė, kad jei jauni žmonės jį valo, o jokių kitų planų šiai vietai nenumatyta, tada nėra jokios priežasties jiems neleisti jį naudoti.

Neužilgo mums buvo pasakyta, kaip ir reikėjo tikėtis, kad pastatui iš tiesų jau yra planų. Jis turėjo būti pritaikytas policijos skundų skyriui – institucijai, kuri tiria skundus dėl policijos elgesio, bet nėra policijos dalis. Tik du procentai kaltinamų policininkų būna pripažįstami kaltais, tačiau niekada neužsitraukia didelės bausmės. Tad iš tiesų tas skyrius beveik nieko nedaro, o jo viršininkas yra labai prieštaringas veikėjas.

Vienai ar kitaip, trečiadienį suorganizavome pirmą kaimynystės susirinkimą. Grojo

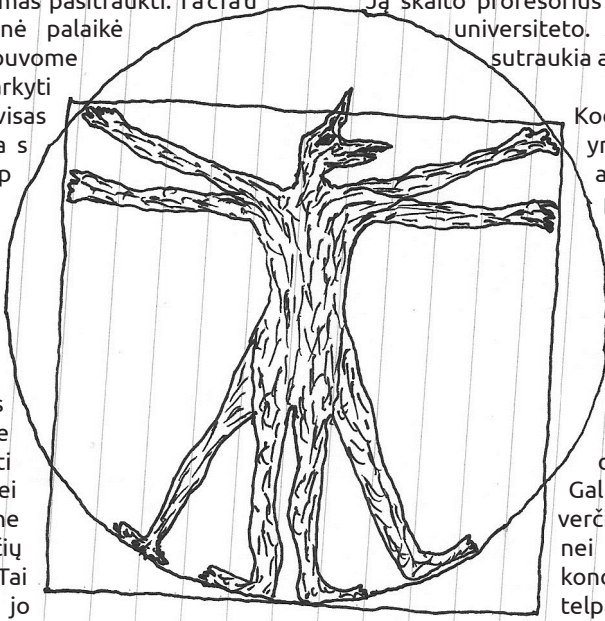
gyva muzika, gražiai apšvietėm ir šiek tiek apdekoravom pastatą. Į viešą diskusiją atėjo, atrodo, apie du šimtus žmonių, tad mums tikrai pasisekė. Nelegaliai išlaikėme pastatą dešimt dienų, pilnas derybų ir intensyvaus veiksmo. Buvome išsekę ir viskas pasibaigė, žinoma, policijai mus išvarant. Tačiau nepasidavėm, nes jautėm, kad yra didelė tikimybė pastatą susigrąžinti.

Kova už Kliniką prasidėjo kitame lygmenyje, pirmiausiai bandant sutelkti viešą palaikymą. Jau turėjome facebooko puslapį. Nors nesutarėm, ar jis reikalingas, galiausiai jis pasirodė labai naudingas stengiantis pasiekti didžiausią įmanomą kiekį žmonių. Per facebooką, skelbdami daug nuotraukų, suorganizavome didžiulę demonstraciją, į kurią susirinko apie tūkstantis žmonių. Kiekvieną savaitę diskutavom su politikais, žiniasklaida ar ne pelno siekiančiomis organizacijomis. Kovojojome daugelyje lygmenų. Pavyzdžiui, kažkas suorganizavo kampaniją, fotografuodami žymius žmones, laikančius ženklus su užrašu “mes remiame Kliniką”. Tokių nuotraukų buvo apie penkiasdešimt. Taip pat sulaukėme tarptautinio palaikymo iš zapatistų. Viena mergina iš mūsų kolektyvo buvo neseniai su jais susitikusi ir sumanė, kad būtų smagu, jei jie galėtų nusifotografuoti mūsų labai.

Taip pat surengėme vieną akciją visoje Čekijoje, Slovakijoje ir kitose šalyse. Prašėme žmonių surasti savo kaimynystėje pastatą ir pakabinti ant jo transparentą, skelbiantį, kad tai – apleistas pastatas, kurį galima ar reikėtų užskvotinti. Pavadinome tai “apleistų pastatų diena”. Žmonės pažymėjo iš viso dvidešimt pastatų. Tai turėjo trukti tik vieną dieną, tačiau ir po to gavome, ir vis dar gauname naujų nuotraukų iš daug miestų Čekijoje ir Slovakijoje. Kita akcija buvo pavadinta “Diena Klinikai”. Čekijoje ir Slovakijoje buvo surengti 25 renginiai – koncertai ir dirbtuvės. Į juos susirinko daug žmonių.

Kol valstybė buvo spaudžiama pradėti derybas, pastatas stovėjo tuščias ir saugomas kažkokios agentūros, kurios darbas kainavo 50 eurų per dieną. Čekijos finansų ministras išreiškė nepasitenkinimą, kad tiek pinigų

išleidžiama tuščio namo saugojimui – tai pridėjo spaudimo kitiems valdininkams ir jie paskelbė konkursą namo naudojimui ne pelno tikslams. Buvo pateikti trys projektai: mūsų ir du kiti. Vienas iš jų buvo vyrukas, žinomas dėl savo “socialinio verslo”, besielgiantis lyg būtų labai kietas ir darantis fainus projektus, nors iš tikro besivaikantis pelno kaip ir visi kiti. Kitas projektas buvo toks prastas, kad jo net nesvarstė. Tad likome dviese, bet tas vyrukas pasakė: “Jei norit – tai jūsų kova, ir iš pasitraukiu iš konkurso.” Mes atsakėme: “Žinoma, tai mūsų kova, ate.” Tada jis nuėjo pas valdžią ir pasiskundė, kad yra mūsų spaudžiamas pasitraukti. Tačiau viešojo nuomonė palaikė mus – jau buvome pradėję tvarkyti pastatą ir visas k o n k u r s a s atrodė tik kaip žaidimas. Tas bičas būtų atrodęs kaip vagis. Tada jis bandė kooperuotis su mumis, bet mes nenorėjome niekaip susisieti su verslu, net jei jis ir turėjo ne pelno siekiančių organizacijų. Tai jo, atmetėm jo pasiūlymą, laimėjom konkursą ir gavom pastatą.

Tuoj pat pradėjom dažyti sienas. Pirmąjį šeštadienį į talką susirinko apie septyniasdešimt žmonių – valėm sienas, dažėm, tvarkėm lauką. Po mėnesio pradėjom normaliai veikti.

Dabar rengiam koncertus, nemokamas meditacijas, paskaitas, parodas, diskusijas. Ruošiamė arbatos kambarį. Jis bus atviras lankytojams dvi dienas per savaitę ir veiks kaip kavinė. Užsiimam daržininkyste, nes turim didelį kiemą. Taip pat rengiam

dirbtuves, nes turim didelį kambarį įvairiems taisymo darbams ir darbui su įrankiais. Didžiausias įvykis iki šiol buvo anarchistų knygų mugė, kurioj apilankė trys šimtai žmonių. Ji buvo labai sėkminga – kaip dovana už mūsų pastangas. Daug knygų, paskaitų, diskusijų, koncertų...

Taip pat džiaugėmės, kad daugiausiai dėmesio ir palaikymo sulaukėm ne dėl koncertų ar vakarėlių, o dėl paskaitų, diskusijų ir dirbtuvių. Į jas ateina daug daugiau žmonių nei į pramoginius renginius. Pavyzdžiui, yra viena paskaita apie narkotikų poveikį kūnui. Ją skaito profesorius iš Prahos medicinos universiteto. Jo paskaitos kartais sutraukia apie šimtą žmonių.

Kodėl? Prahoj yra daugiau alternatyvių erdvių pasilinksminimui. Pavyzdžiui, kitas skvotas, Cybulka, buvo žinomas kaip tūšų vieta. Žmonės eina linksminintis penktadieniais, o mes paskaitas rengiame daugiausiai darbo dienomis. Galbūt aš po darbo verčiau eičiau į paskaitą nei į barą. Bet turim ir koncertų kambarį, kur telpa apie penkiasdešimt žmonių. Atvyksta daug grupių iš užsienio – smagu.

Turim planų ir ateičiai, pavyzdžiui, pastatyti viešąjį tualetą. Klinika yra netoli faino parko, kuriame nėra tualetų. Kai tik pasijungsime vandenį, norim pastatyt bent vieną. Taip pat norim įrengti socialinį butą žmonėms sunkiose situacijose, kad galėtų kurį laiką pagyventi. Mūsų kolektyve yra daug socialinių darbuotojų. Dar kuriam tualetų nuleidimo sistemą, naudojančią lietaus vandenį.

Valdžia mums nelabai padeda. Neduoda pinigų. Mūsų sutartyje nurodoma, kad

nieko negausime, nors sprendžiame jų ankstesnes problemas. Pavyzdžiui, kol namas priklausė valstybei ir stovėjo tuščias, buvo pavogti vandens skaitliukai, o dabar Prahos vandentiekiai reikalauja už juos sumokėti mus. Mes manom, kad mokėti turėtų jie. Tad situacija prasta, nes dabar viską turim daryti legaliai ir oficialiai.

Galiausiai turiu paminėti dabar Čekijoje vykstančius policijos persekiojimus. Kadangi Klinikos atsiradimas buvo didelė alternatyvios scenos pergalė, tai labai supykė kai kuriuos antiekstremistinės policijos pareigūnus. Žinoma, dešiniųjų pažiūrų visuomenės dalis taip pat nebuvo pernelyg patenkinta. Taigi policija nusprendė panaikinti Cybulkos skvotą. Jis buvo legalizuotas, turėjo oficialų leidimą, bet savininkas staiga persigalvojo, nutraukė sutartį ir apkaltino skvoterius kėsinantįs į jo nuosavybę. Kitą dieną pasirodė apie du šimtus policininkų su daug mašinų ir dviem vandens patrankomis. Skvote tuo metu buvo penkiolika žmonių. Mus palaikantys advokatai dėl to pradėjo teismo bylą. Policija elgiasi kaip privati savininkų saugos tarnyba, prisiimanti atsakomybę už jų nuosavybę.

Cybulkos išvarymas yra vienas dalykas, o kitas yra operacija Feniksas. Čekijoje buvo suimti ir ruošimusi teroristiniam išpuoliui apkaltinti dešimt anarchistų. Trys iš jų vis dar kalėjime, ir dar dvidešimt žmonių buvo iškviesti apklausoms. Policija taip pat pavogė duomenų saugyklą iš vienos kompanijos, kuri padėjo palaikyti kai kurių solidarumo tinklų internetinius forumus, nes Čekijoje yra ne viena anarchistinė organizacija. Šių forumų dalyviai mano, kad duomenys buvo pavogti siekiant rinkti duomenis apie kairiųjų, taip vadinamų, ekstremistų sceną, ir sutrikdyti jų komunikaciją. O suimtieji buvo apkaltinti ruošimusi apmėtyti vieną traukinį molotovo kokteiliais.

Ar jie tikrai tam ruošėsi? Nieks nežino. Aš nežinau. Neaišku ir iš kur policija ištraukė tokią informaciją – galbūt iš kurio nors anarchistų kolektyvo, nesuprasi. Mes nebuvom nieko panašaus girdėję. Man tai įdomu. Kai mus pirmą kartą išvarė iš Klinikos, vienas policijos automobilis tariamai buvo sudegintas, bet

tai turėjo būti padaryta jų pačių, kad galėtų mus apkaltinti smurtu. Jo, buvo juokinga, nes jie aiškino, kad kažkokie anarchistai padegė policijos automobilį – o šalia buvo žurnalistai. Jie apžiūrėjo mašiną, kuri turėjo būti sudeginta, o ant jos – nieko, nauja mašina, nė vieno įbrėžimo. Išėjo juokingas vaizdo įrašas. Bet jo, dabar jie nori iš anarchistų padaryti teroristus.

Tikriausiai jiems baisu, kad skvoteriai dar gyvi ir atskleidinėjamos spekuliacijos nekilnojamu turtu. Vienas čiuvas iš Ladrunkos, seniau egzistavusio skvoto, jau seniai išvaikyto, sakė, kad net aistringais metais po sovietų režimo griūties skvotinimas neturėjo tokio didelio viešojo palaikymo kaip dabar. Radikaliosios kairės užnugaris dabar didžiausias Čekijos istorijoje. Tad jie bijo ir bando apgauti ir perimti mūsų palaikytojus.

Dž.P. kalba su A-Casa kolektyvo narėmis iš Klužo A, Z ir E

D: Gal galit pirma papasakot apie A-Casa?

E: Mes žiūrim į A-Casa ne tik kaip į namą, bet ir kaip į platformą. Yra viena grupė iš daug žmonių, bet taip pat turim mažesnių darbo grupių, užsiimančių skirtingais reikalais.

D: Bet vis tiek, A-Casa yra namas?

E: Tai prasidėjo kaip materiali erdvė, kurią nuomavomės, bet tada praradome, nes savininkai mūsų nebenorėjo. Po to žmonės laikėsi kartu, vis dar organizavom renginius draugiškose erdvėse aplink miestą arba savo butuose. Tad bendra erdvė tikrai šį tą pakeitė.

D: Didelis buvo namas?

Z: Tik du kambariai. Viename buvo platforma su čiužiniais, kur žmonės galėjo miegoti. Dar turėjom mažą kiemą ir virtuvę.

A: Mes nesutariam, ar galėtume vėl padalinti vietą taip, kad ji galėtų būti ir namai, ir socialinis centras vienu metu. A-Casa gyveno du žmonės – lengva nebuvo. Apskritai Kluže erdvės yra mažos – negali į vieną sugrūst dvidešimt žmonių. :) Aš tikrai galvoju, kad namai ir politinės erdvės turėtų būti atskiros, turint omeny namų dydį.

E: Namą naudojo tie, kam reikėjo. Jis buvo visada atviras ir pilnas veiksmo. Kartais

turėdavom viską apversti, pavyzdžiui, išnešti visus baldus, kad sutalpintume paskaitą, ir po to parnešti. Buvo biškį beprotiška.

D: *Kas tada atsitiko? Pasibaigė sutartis?*

Z: Jo.

E: Ne ne, mes turėjom išsikraustyt dar prieš pasibaigiant sutarčiai. Jei esi nuomininkė Rumunijoje, tai net sutartis nesuteikia tau jokių teisių. Sutartys egzistuoja tik dėl savininkų saugumo. "Mūsų" savininkai vieną dieną papasakojo, kad nori perstatyti namą, padidinti jį, ir mes turėjom išsikraustyti. Jie buvo malonūs ir mes nenorėjom pyktis.

A: Tuo metu mes taip pat planavom ieškoti didesnio namo, su daugiau erdvės susitikimams, atskiru kambariu renginiams. Į A-Casa negalėjai tiesiog ateit ir kažką daryt, nes visada būdavo žmonių, kurie darosi valgyt ar gamina alų, ar dar ką. Dvi universiteto programos...

D: *Tikro universiteto?*

A: Jo, buvo du kursai. Pirmas prasidėjo, kai vienai profesorei nesumokėjo atlyginimo už du mėnesius ir paaiškino, kad "ji vis tiek neperskaitė visų paskaitų". Kitas buvo feminizmo kursas, pirmasis universitete. Dėstytojai sunkiai sekėsi jį pristumti į oficialius planus, todėl galiausiai buvo nuspręsta dėstyti A-Casa.

D: *Prieš tai dar minėjai koncertą su dviem šimtais žmonių?*

E: Koncertus organizavom, kad turėtume iš ko susimokėti nuomą. Buvo truputį sudėtinga ir ne visada smagu – dažnai erzindavo, kad per daug žmonių nesivaldo, prisigeria, būna agresyvūs, myža gatvėj...

A: Bet galiausiai iš šių patirčių pasimokėm ir pradėjom rengti vakarėlius dieną, pavyzdžiui, popietinį lengvą pasibuvimą su maistu. Taip buvo saugiau ir galėjom pagelbėti su daugiau žmonių. Jei kas nors gėrė, tai A-Casa alų (kuris buvo stiprus) ir ne vėliau nei iki 10 ar 11 vakaro, kai visi išeidavo namo su gerais atsiminimais :) Iš tiesų turėjai laiko pasibūti su žmonėm ir pakalbėti apie reikalo prasmę, o ne tiesiog ateit naktį, prigert alaus kaip klube ir išeit namo nepajautus, kad namas kažkuo ypatingas. Paskutiniai mėnesiai skyrėsi ir mes nusprendėm toliau veikt tik taip.

Z: Jo, žmonės kurie ateidavo dieną buvo labiau susidomėję tuo, ką mes darom, o naktiniai žmonės paprastai nieko nesuprasdavo, net

jei būdavom pakabinusios lentą, kurioj viskas apie mus paaiškinta – jiems nelabai rūpėjo. Popietiniai dalykai buvo tikrai faini ir geresni.

E: Kartais darydavom teminius renginius, kalbėjom apie išskeldinimus ar maisto švaistymą.

A: Pradėdamos vakarėlį nuo politinės diskusijos.

D: *"Jei nori vėliau prisigert, tai dabar turi klausytis":)*

E: Man labiausiai patiko renginys, kai pakvietėm kaimynus, kuriems buvo grasinta iškraustymu. Organizavom pasivaikščiojimus su bendruomene, bandėm pamatyti, kas vyksta su kaimynyste ir bla bla bla. Suradom šitas šeimas, kalbėjomės su jomis ir bandėm padėti kuo galėjom. Galiausiai kartu surengėm susirinkimą, kuriame jos papasakojo savo istorijas. Atėjo kažkiek žmonių, įskaitant advokates. Mums pavyko atkelti iškraustymą pusantrų metų. Buvo tikrai smagu, prisijungė daug skirtingų žmonių – intelektualai, pankai, mes.... Romų bendruomenė, vengrai, Erasmus studentai.

D: *"Intelektualai, pankai, mes..." :D*

Z: Spėju, mes kažkur tarpe :)

E: Nežinau, kaip mus apibūdint.

D: *Kokia apskritai situacija Rumunijoje ir Kluže su skvotinimu, būstu, benamyste?*

E: Skvotinimas Rumunijoje – nenaujas reiškinys, bet ne politinis. Tai tiesiog benamiai bandantys rasti vietą pernaktoti. Nesakyčiau, kad aktyviai lankausi apleistuose pastatuose, bet tie, kuriuose esu buvus, jau turėjo čiužinius ir kitų požymių, kad žmonės ten gyvena. Klužas yra pergrūstas miestas.

Z: Nuoma labai brangi ir visi, kas turi nuosavybės, bando išspaust iš jos pinigų.

D: *Taip tik Kluže ar ir visoj Rumunijoje?*

Z: Manau, kad tik Kluže. Čia dabar Europos kultūros sostinė. Daug žmonių atvyksta ieškoti darbo, nes čia jį lengviau rasti, daug studentų.

A: Irgi norėjau paminėti studentus, nes bendrabučių neužtenka jiems visiems apgyvendint. Akivaizdu, kad jei užkelsi buto kainą, tai kas nors vis tiek paims, nes nėra kito pasirinkimo.

D: *Ar Kluže yra problemų su benamiais?*

Z: Jo, daug benamių gyvena savartyne. Man rodos, kad savartyno getas prie Klužo, kur gyvena du tūkstančiai žmonių, yra didžiausias Europoj. Ten išties liūdna, neįsivaizduojamos

sąlygos. Jie gyvena improvizuotose lūšnose iš šiukšlių, be elektros, vandens ar šildymo.

E: Dar svarbu paminėti gentrifikaciją Kluže. Jos progresas regimas kasdien, randasi daug naujų dalykų.

Z: Daug žmonių išstumiami iš miesto. Daug žmonių, kurie gyveno anksčiau valstybei priklausiusiuose pastatuose, buvo iš jų išvaryti. Tie pastatai buvo nacionalizuoti "komunistų". Po revoliucijos valstybė tą nuosavybę grąžino.

D: *Ar tie iškeldinimai neturėjo būti kažkaip kompensuojami suteikiant kitą gyvenamą vietą?*

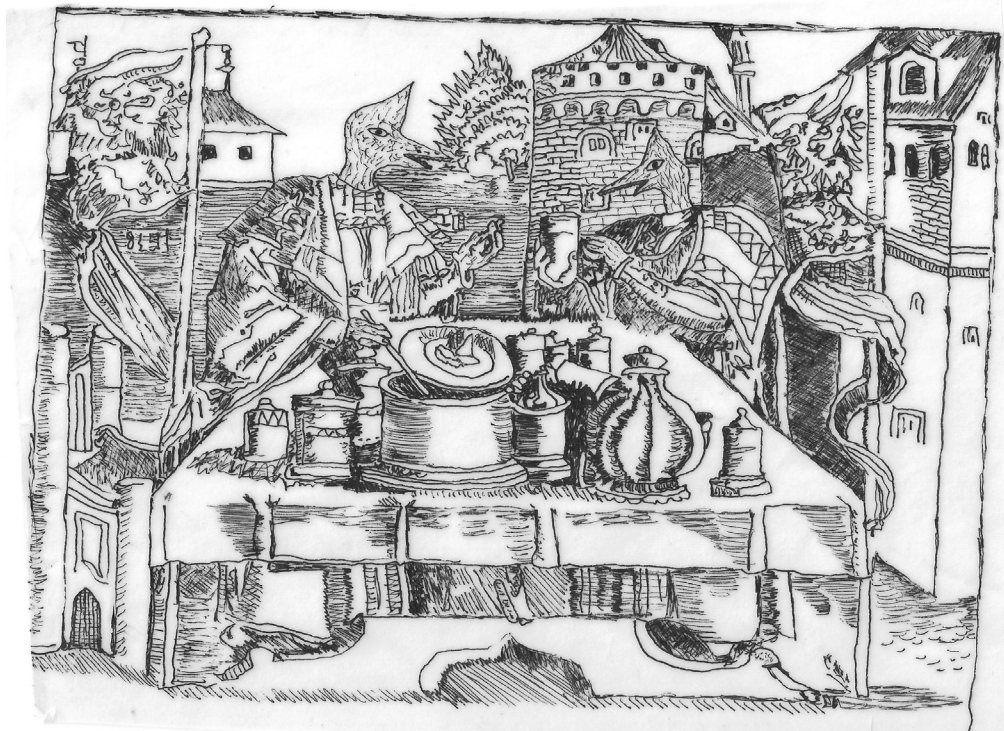
E: Jo, jie tave nusiuncia į savartyną... Va tokią kompensaciją suteikia savivaldybė.

A: Arba gali gyventi gatvėj. Bukarešte buvo atvejų, kai žmonės tapo savininkais pernakt - tik ant popieriaus. Nekilnojamo turto agentai tiesiog išranda savininkus, kad pasisavintų vietas. Visas purvinas verslas.

D: *Girdėjau kažką apie politinį skvotą Bukarešte, kuris išvarė buvusius skvoterius. Ar sakytumėt, kad kontraproduktyvu skvotinti politiškai, kai yra tiek daug benamių..?*

Z: Ne, ten buvo ypatinga situacija. Skvoteriai, kurie išvarė ten pirmą gyvenusią romų šeimą, sukūrė ne politinį skvotą, bet mianišką hipsterišką įmantrią "alternatyvią" erdvę. Kalbėjom su pora vaikinių iš ten, kurie sakė: "Jo, mes juos išvarėm, nes mes tai kažką kūrėm, o jie nieko nedarė, tiesiog šiukšlino name."

A: Man atrodo, kad savininkai jais pasinaudojo, kad išvartų romus. Administratoriai suprato, kad geriau pastatą atiduoti architektūros studentams, nes taip kiekiau, o nuomą galbūt įvesti vėliau. Be to buvo labiau tikėtina, kad studentai sutvarkys tą erdvę, kas irgi nauda. Romus išvarė ne jėga (šituo argumentu skvoteriai ginasi) – jie kartu gyveno du mėnesius, kol erdvė buvo tvarkoma. Iškart po sutvarkymo jiems buvo pasakyta, kad "čia yra toks ir toks projektas – jūs čia nebegalite gyventi." Kiek žinau, studentai taip pat turėjo skirtingas pozicijas. Kol vienas aiškino, kad "taigi mes kažką gaminam, o jie nieko nedarė", tai kitos sakė, kad "mes juk dėl jų stengiamės – duodam darbus, už kuriuos sumokam, pavyzdžiui, valyt namą, bet jie gana tingūs ir

nieko per daug nedaro." Po didžiojo skanalo, kai kairieji Bukarešte pridarė gatvės miano, teigiančio, kad šitas skvotinimo projektas – šūdas, kai kurie studentai suprato, kad padarė klaidą, kurios nebeįsis pataisyti.

E: Galiausiai nesakyčiau, kad politinis skvotininimas yra kontraproduktyvus, tik kad turi būti sąmoninga. Erdvių yra pakankamai visiems. Manau, kad mums tikrai reiktų ką nors užskvotinti – tiesiog nueit, padaryt kokį renginį ir išeit (pasilikit negalim sau leist) – tiesiog iliustruot erdvės perėmimo idėją. Jaunimas neturi, kur susitikt. Jei nori socializuotis kaip žmogus, turi turēt pinigų.

Z: Eit į barą...

D: *Kalbant apie barus – gaminat savo alų ir turit savo kepyklėlę? Kaip taip atsitiko?*

A: Sugalvojom turēt kepyklėlę, nes viena iš "mūsų" yra kepėjas. Jo svajonė buvo turėti didelę krosnj, ir kai kurie žmonės iš mobilios virtuvės kolektyvo palaikė šitą idėją. Galiausiai suradom čiuvą, kuris gan pigiai pagamino mums krosnj.

Z: Dabar jis pagamina keturiasdešimt duonos kepalų tris kart per savaitę, ir gali paprašyt, kad tau vieną atidėtų – žmonės eina iš proto, nes ta duona tokia skani, kad gali vieną valgyt. Bet kepėjas nenori tuo užsiimt kaip kasdieniu darbu, nes tada jokio džiaugsmo.

D: *Grijžtant prie benamių, gentrifikacijos, brangios nuomos... Pabandykim įsivaizduot – kas, manot, dėl to galėtų būti padaryta? Kaip žmonės gali kovoti?*

E: Manau, svarbiausia suprasti, kas vyksta. Net jei tikrai noriu padėti, eilinis galvojimas apie problemas ir gyvas susitikimas su žmonėm yra labai skirtingi dalykai. Ką supratau kalbėdama buvo labai skirtinga nuo to, ką įsivaizdavau, kad galėčiau daryti. Sakyčiau, kad turėtume daugiau klausytis ir mažiau didžiutis sugebėjimu viską išspręsti pačios.

A: Sutinku – daugiau klausytis. Kartais gali įsivaizduot sprendimus kaip, pavyzdžiui, ištraukt žmones iš šiukšlių ir įkišt į butą...

Z: Bet tai ne sprendimas.

A: Kai kurioms – ne sprendimas, kai kuriems – svajonė. Atvejai gali išties skirtis. Ką žmonės kaip mes gali padaryti, jei taip galvojam, tai turėti erdvę, kurios norim, ir susisaistyti su aplinkine bendruomene. Kalbėtis su

ja, pabandyt įtraukt ką nors į savo erdvę, sudominti žmones savo diskusijomis ir planais. Asmeniškai, nemanau, kad turėtum kreiptis į bendruomenę vien todėl, kad nori išspręsti jos problemas.

D: *Kartais būtent dėl problemų sprendėjų žmonės turi problemų, ane?*

A: Būtent.

D: *Kas nors dar?*

A: Atvarkyt į Klužą :D

D: *"Sveiki atvykę":)*

.....

Kultūra, Urbanistika ir kolektyvios erdvės troškimas: KS kalbasi su JJ

Pokalbio pretekstas – asmeninės erdvės patirtys, žiūrėti filmai, skaitytos knygos ir antropologinis Vilkyškių tyrimas.

[Lūžiai, Kultūra]

KS: *Kalbi apie Vilkyškius – po karo ištuštėjusį Vakarų Lietuvos miestelį, į kurį buvo atkraustyti naujakuriai. Apgyvendinti istoriniuose dvaro ir spirito varyklos pastatuose jos su šiomis erdvėmis elgėsi visiškai "neistoriškai", pritaikė jas savo reikmėms. Esi sakiusi, kad po istorinių lūžių taip dažnai nutinka. Galvoju apie skvotų atsiradimą, čia gal bus ir pritempinėjimas, bet – kaimuose kitaip, gal ten laikas cikliškesnis ir lėčiau eina – mieste tie lūžiai vyksta visą laiką.*

JJ: Jo, sutinku – tai irgi lūžiai. Nuosavybių atsiiminėjimas taip pat buvo kažkoks gyvenamos erdvės sampratų lūžis, lūžis mąstyme. 90-ais mes irgi žalią medinį namuką Žaliakalny, Telšių g. svajojom užimti ir įkurti ten – aš dirbtuvę, draugai erdvę grojimui, renginiams ir gyvenimui. Dabar jis jau užkaltais langais ir griūvantis, o tada buvo geros būklės, tarsi atsiiminėjamas, bet niekad neatsiimtas ir prastovėjo dvidešimt metų. Užimti savavališkai nedrįsom, derybos jokių rezultatų nedavė, taip jis galutinai ir sugriuvo. Manau, tai buvo paveldas, prabangi medinė architektūra su, atrodo, žydiškais elementais, puošyba ir pan. Nereikalinga nuosavybė; atrodo, kad nuosavybė vis mažiau susijusi su reikmėm, vis labiau dėl savęs pačios vertinga. Tai tą ir vadinau lūžiu – kad namas nebe gyventi arba kažką

veikti reikalingas, o tik kaip turtas. Pilna tokių stūkso ir miestuose, ir miesteliuose. Kalbant apie Vilkyškius ir jų interpretacijas, kultūra naudojama kaip prievartinė sąvoka. Kažkodėl kultūra, ir j praeitį, ir j dabartį žiūrint ir svarstant, būtinai būna svarbesnė už konkrečių žmonių išgyvenimą, kuris tampa tik jų reikalas. Žiūrint iš laiko nuotolio atrodo, kad jie tą kultūrą privalėjo gerbt, puoselėt ir panašiai. Tie, kurie įsikraustė į iš viso svetimas ir niekaip su jais nesusijusias vietas, nematė jose to kultūrinio debesies virš jų, to viso tinklo simbolinių ritualinių niekam nereikalingų detalių, to antstato. Paėmė formas kaip gryną materiją ir, kaip gryną materiją sau ir prisitaikė. Šitai kažkodėl yra laikoma blogiu. "Suniokojo, nesuprato". Nesuprato mūsų aukštos kultūros tie, kurie be kultūros ten atvažiavo. Kas ta kultūra? Nevertybiškai kalbant, tai ji ir yra gebėjimas erdvę įsigyventi ir ją prisitaikyti taip, kaip tau reikia.

[gentrifikacija, Kaunas, brikoliažas]

KS: *Vakar žiūrėjom filmą [Flag Wars] apie juodaodžių rajoną Ohajui, Kolumbo mieste, kurį paskelbė istoriniu, t. y., visiems reikia ypač prižiūrėti savo namus. Kažkada buvo getas, o dabar kultūrinis paveldas. Vadinasi, juodaodžiai, kurie neturi pinigų, turi arba iš ten kraustyti, arba tų pinigų rast. Į rajoną pradėjo keltis – daugiausia nekilnojamo turto agentūros sumanymu – turtingų gėjų poros. Išėjo įdomi situacija, kai viena diskriminuojama grupė ėmė gentrifikuoti kitos diskriminuojamos grupės rajoną. Yra scena, kurioje iš pažiūros seną, bet iš tikrųjų 39 metų juodaodę, turinčią daug sveikatos problemų, tempo po teismus. Sėdi ji visa drebanti, nes iš ligoninės ką tik išėjo, gydėsi padidėjusius kepenis, ir klausinėja jos – ar susitvarkys namą, ar apsikals sijas, ar patrauks senus automobilius iš kiemo pagaliau.*

JJ: O siaube. Kaune irgi reikalaujama erdvę prižiūrėti, čia, pavyzdžiui, yra A zona, o A zona tai... kažkaip ten labai gražiai išaiškinta.

KS: *Reikia labai prižiūrėt?*

JJ: Negali nieko... Kažkaip spėjom iki tos A zonos įvedimo langus pasikeist, nes buvo labai labai šalta, o medinių langų kopija man būtų kainavusi 11 tūkst. litų. Nežinau, ką reiktų daryt, kad tiek pinigų gautum, sugalvot

įmanoma, bet aš to nedaryčiau. Tai, žodžiu, sugadinom zoną, ką darysi. O kiek gyvena bobučių savo tėvelio namą atsiėmusios A zonoj, kur tvarkytis reikia nieko nekeičiant, gerom medžiagom, pačiom geriausiom – ką jos?

KS: *Ir Kaune vyksta bobučių tąsymai?*

JJ: Kol kas netąso, griūna jų nameliai. Jos negali net langų pasikeist, ypač jei jie moderno architektūros, tokie iš smulkių medinių gabaliukų... Panašiai būna, kai kaimai paskelbiami etnografiniais ir jų gyventojai nebegali nieko, nei ūkinio priestato pasistatyti, nei stogo šiferiu ar skarda užsidengti, nei lango pasididinti – turi pro plyšius žiūrėti, nei durų pasididinti – šiaip žmonės didesni auga... Visiškas absurdas.

KS: *Kaip sakė juodaodis homofobas tame filme, kai jo paklausė "ar jūs suprantat, kad gyvenat istoriniam rajone?" – "67-ais per radiją girdėjau, kad gyvenu gete".*

JJ: „Čia mūsų paveldas, čia "mes", o tie, kurie gyvena tuose namuose nuo vaikystės, staiga tampa "jais", kultūros priešais, norinčiais įsidėti šiltesnį langą už tiek lėšų, kiek turi. "Paveldas" yra šventas žodis. Kai mokiausi Stepžuky, dailės mokyklų su pelėdom aptverta tvora, paauglystėj, ten buvo miesto paišymo visas semestras ar netgi du, tada aš atradau Brazilkės grožį.

KS: *Brazilkė čia kur prie pilies?*

JJ: Kur kalno šlaitas pradeda leistis ir leidžiasi link Neries. Benediktinių gatvė dar prabangesnė, bet einant toliau prasideda skurdžių gatvelių šlaitas. Paskui kitas šlaitas – kompotas, tarpukarinis vargingų žydų rajonas apie mažąją sinagogą, kur yra Vaisių gatvė, paskui Kriaušių, Slyvų, Serbentų... Jis leidžiasi į Kalpoko gatvę stačiu apstatytu šlaitu ir tada link Neries. Tos vietos grožis kyla iš brikoliažinės architektūros, kur prie seno namuko prisilipdo koks priestatas, arba kas nors pasididina tik antrą aukštą ir paremia jį pastoliais ten, kur pirmo iš viso nėra... Iš to randasi gražiausia vieta Kaune. Mano kursioikai ėjo paišyti senamiesčio, o aš ten visus metus ir praleidau. Kodėl toks negali būti metrimas apie miesto architektūrą?

KS: *Nes neskaito Lefebvre'o Kauno urbanistikos skyrius. Ir nes nukris tas antras aukštas.*

JJ: Nekrenta.

KS: *Bet gali prisabačint dar.*

JJ: Laisvai. Ką nukris, nestatys žmogus taip, kad nukristų su visa lova iš antro aukšto. Ne, pastato normaliai, iš to, ką turi, ką nors užkala. Va žalias namelis už mano virtuvės lango rado kažkokių šiferio atliekų, užsikalė ir pasidarė brikoliažinį stogą, aš labai juo džiaugiausi – ant kiekvienos plokštės dar buvo ir po etiketę nenuluptą, jos bene metus laikėsi, toks papuoštas ir buvo kurį laiką.

[privati erdvė ir kolektyvios erdvės troškimas]

KS: *Pakalbam apie neprivaičią erdvę. Kuo skvotai ir kitos autonominės zonos įdomios – žmonių jose daugiau, nei kambarių, visuomet kažkam reikia pernaktuoti ir negali jų nepriimti, nes gal juos ką tik išmetė, ar atkeliavo ir tikriausiai dar 14 žmonių su jais kartu, nes nu ką padarysi, dar koks nors vakarėlis netyčiom įvyks... Privati erdvė labai susitraukia. Pasidarai savo kambarį, kad neišprotėtum, bet bendrą erdvę susitvarkyti taip, kad tave reprezentuotų, tiesiog neįmanoma.*

JJ: Ir ačiū dievui. Nebūtinai, beje, erdvė turi būti užimta ar skvotinama – jei žmogus turi socialumo užuomazgą, tai jo raktą turės ne tik jis pats, o ir aplinkinių grupė, net ir viena gyvendama grįžus gali velniai žino ką rasti. Skvotas greičiausiai yra tiesiog šitos skalės gale. Taip, beje, būdavo ir tuose pokariniuose dvareliuose-komunalkėse arba į butus pertvarkytuose fabrikuose. Kiek žmonių atsikrausto, tiek pertvarėlių pastatoma. Tos pertvarėlės iš esmės nieko neriboja. Šnipiškės mano tėvai gyveno už užuolaidos. Kitą pusę užuolaidos gyveno kita šeima, su kuria jie susidraugavo ir, kai aš gimiau, kartu su jais persikraustė į tą patį daugiabutį. Tikrai netikiu, kad netyčia. Toliau vyko lygiai tokia pati apyverta, tas pats bendras dviejų šeimų gyvenimas, sienos juokingos, virtuvė dažnai bendra... Tuo pat metu ir bendra, ir atskira. Pokarinėse komunalkėse nekabino niekas sumedžiotų ragų, kokio protėvio portreto, gal kokią nuotrauką pasistatydavo į lentyną prisiminimui, bet ne reprezentacijai, nieieškojo išskirtinio stalo... Klausant tų žmonių istorijų, atrodo, kad tos mažutės erdvės jiems neatrodė per mažos. Tik kai pradėdi klausinėti, paaiškėja, kad gyvendavo

visi neįsivaizduojamai tankiai, bet viskas buvo tvarkoj. Tai ne tik buitinių poreikių klausimas, bet ir individualaus atstumo sumažėjimas, kai to prireikia.

KS: *Aš tokio neiškęščiau.*

JJ: Iškęstum, iškęstum.

KS: *Bet kęščiau.*

JJ: Jei reiktų, eitum į mišką. Dirbtum laukuose.

KS: *Atrodo, kad teisingai kovojama už pagarbią ir kiekvienam žmogui pritaikytą erdvę, bet ne tik – yra ir kolektyvios erdvės troškimas.*

JJ: Kolektyvios erdvės džiaugsmas.

KS: *Vadinasi, kovojant prieš skurdą, nepakanka tik grįžti prie gerovės valstybės, kuri visiems parūpintų po kambariuką, pašalpą ir gyvenimą.*

JJ: Ir atskiras gerai įrengtas bendruomenines erdves, kultūrnamius.

KS: ...beats the purpose...

JJ: Taip ir yra. Klausiausi Vilkyškiuose istorijų, kaip kažkas slapta pasivogdavo nakčiai kokį kino aparatą, parsiveždavo į bendrą namą, virtuvė išsitempdavo kaimynai paklodę, rodydavo kiną ir kartu džiaugdavosi, vaikai iš lovų atšliauždavo pažiūrėti, tada juos tėvai tempia atgal... Arba švenčia ką, išsineša stalą, nes į tas kamūrkės neįmanoma sutilpt, virtuvė irgi niekas neskaičiuoja, kur kieno maistas, ir taip toliau... Pasakoja ir apie skausmą, su kuriuo kėlėsi į naujus prabangius namus, kolūkie duotus pasistatyti. Klausiausi aš viso to ir jaučiau, kad man tas taip patinka! Ir nieko negaliu padaryt. Bet kėlėsi į privačius namus, nes toks yra gerovės standartas. „Čia mes taip vargom, bet paskui...“ Vargot? Kodėl tada su tokia linksma nuotaika ir taip entuziastingai pasakojat? Todėl, kad žino, kaip gyvenimo istorija turėtų atrodyti: vargom, o tada pasiekėm tą, ir gavom šitą ir tada vat šitą... Su viena šeima šnekėjomės jų naujam name, tokiam didžiuliam, išvis jokiam, nuo to dydžio net neapgyvendintam, vyras dingęs savo darbeliuose, dirbtuvę pasidaręs šalia tvarto, kažkokius vokiškus kryžius iš kapų jam neša, jis juos restauruoja, visą laik turi darbo, neišlenda; moteriai tas namas irgi nei kiek nereikalingas. Atvažiuavam, mus įvedė į šaltą svetainę, sako atsiprašau, tik prieš valandą sužinojau, kad atvažiuosit, tai tik tada šildymą įjungiau. O kai pradėjo pasakot apie tą mažiuką, komunalinį namą,

kur gyvena viename kambarely, o visa kita bendra - prisijungė jos vyras, viens per kitą ėmė kalbėt, atrodė, kad absoliučiai kitas skonis buvo to gyvenimo "be gerovės" ir be didelės nuosavos erdvės.

KS: *Išorinės sąlygos – darbas, universitetas, užimtumas – labai nepalankios tokiame gyvenimui. Tai, kaip įsivaizduojam save kaip asmenį, irgi pakankamai nepalanku.*

JJ: Jo, turbūt taip ir yra, kad toks gyvenimas visada nutinka iš būtinybės, bet ta būtinybė staiga parodo išvirkščiąją pusę, kuri visai nėra tokia jau žiauri, ten yra ir džiaugsmų. Kai nelieka tos būtinybės, atsiranda kažkoks pasirikimas – gali persikraustyti į du, tris, keturis kambarius, ar į namą, bet kažką prarandi... tą ir norėjau pasakyti, kad toks gyvenimas irgi yra gražus ir vertingas.

KS: *Girdėjau vieno visiško komunisto gerą argumentą prieš bazinės pajamas: jei visiems duos po tūkstantį eurų per mėnesį už tai, kad sėdi savo kambariuose ir daro entrepreneuriskus dalykus, nebėlis jokio kolektyvumo. Geriau visi būtų truputį durnesni, bet būtų daugiau džiaugsmo :D Arba, jei tai ir nėra tikslas, kolektyvumas yra vienas mažiau išnaršytų ir priengtų gyvenimo modelių – vien todėl norisi jį atsiskukti.*

JJ: Daugybė žmonių turi fantazijų apie kokį nors tokį kolektyvumą, tik jos konkuruoja su kita fantazija, su „svajonių namu“, turinčiu tave reprezentuoti. Taip ir nutinka, kad žmogus, sugebėjęs ilgalaikio gėrio vardan nusodinti fantaziją apie kolektyvumą, pagaliau randa galimybę, įsigyja erdvę ir susitvarko ją taip, kaip turi būti, o ne taip, kaip nori. Tokia erdvė skirta grynai ne gyvenimui gyventi, o jį reprezentuoti – bet va, jokio džiaugsmo. Kas toliau? Vėl reikia kitos labai gražios reprezentatyvios erdvės, pvz., vasaroms. Kaltas kažkoks kultūriškai teisingas savęs pasakojimas – CV, kuriamas į ateitį, orientuotas į standartinę svajonę; gerai būtų išmokti gyventi be tokios ateities vizijos. Vilkyškių naujakuriai, atsikraustę iš baisių sąlygų į baisesnes, rado sienas, kurios kažkam buvo "kultūra", o jiems – grynas cementas, medis ir plaitos. Pasidarė iš to ką galėjo ir sugebėjo laimingai gyventi kokį dešimtmetį... Laimė atėjo iš bendruomeniškumo, iš atskirų minučių, akimirų, improvizacinių kūrybinių

sąveikų, o ne iš reprezentacijos ir išpildytos savo ateities vizijos. Tai ne gyvenimo aprašymo laimė – vat kokia aš sėkminga esu, vat matot, ką norėjau, tą pasiekiau, nes siekiau, daug dirbau, gavau, įsigijau. Kaip padaryti, kad kultūroje tos pirmosios būtų daugiau? Nemanau, kad politinė sistema gali tai pakeisti.

KS: *O aš manau. Tai ir yra tas politinis tikslas, kryptis, kurio užuomazgoms iš karto pradedama kišti visus įmanomus pagalius į ratus tik kur ne taip pasisukus...*

JJ: Bet gi supranti, kad tie, kurie trukdo, nekalti dėl to. Jie tiesiog taip įsivaizduoja grožį ir tiesą.

KS: *Iš dalies todėl, kad gyvena tokiose erdvėse.*

JJ: Taip, todėl, kad gyvena; bet todėl ir gyvena, kad tos erdvės jiems nuo pat mažiuko, dar šnekėt nemokančio nurodomos kaip tobulos ir siektinos. Jie supažindinami su "kultūra" filharmonijoje, operos teatre, muziejuje arba memorialiniame bute, dvare arba rūmuose: visos išvardintos vietos yra turistinės, "kultūringos", kolekcionuojamos erdvės arba kolekcijų erdvės. Taip ir nelieka vietos brikolaižinei gamybai, kurios metu viską gali perkeisti, taisyti, net ir šventą meno kūrinių, nesvarbu, kas jį sukūrė, koks nors Bachas, Berninis, Mikelandželas ar didis architektas.

[už ką, prieš ką ir kaip ilgai kariauti?]

KS: *Kyla klausimas – kas kaltas ir kaip su tuo kovoti. Aš manau, kad dėl "kultūros" niekas nekaltas, bet egzistuoja bevandė struktūra, prieš kurią galima kariauti.*

JJ: Ta bevandė turi vardus... kaip tu su jais kariausi? Artikuliuodamas?

KS: *Parodydamas tai, kas įmanoma, ir gindamas tai, kas užgožiama. Tokia pozicija gali tapti labai gynybine, nekeičiančia didelių dalykų, tiesiog išlaikančia dar vieną erdvę, kurioje galima "daryti gerai", ir "mums" labai gerai, bet tik tiek. Diskursas traukiasi, nes geriausi atveju tave iškraustys iš vienos periferijos į kitą. Tuomet sakydami "gal mes galim būti tokie pat laimingi ir ten, kokie buvom čia" sakom, kad mus "kultūra" gali stumdyti kiek tik nori. Jei neatakuosi, tave stumdys ir stumdys.*

JJ: Aš manau, kad atsitraukimas neišvengiamai vyksta su amžium, kai nebenori kautis... gali

taip neatsitikti, bet dažniausiai atsitinka. Žinai, kai man buvo 13 ar 14, ėjau basa į operos teatrą, toks buvo mano protestas prieš operinį dainavimą, kurio buvau mokoma. Teatre manęs paprašė apsiiauti, išsitraukiau šliures iš rankinuko, apsiaviau. Tada man tai buvo didelis pasiekimas, dabar to nebedaryčiau, nes absurdas.

KS: *Sugalvotum geresnę strategiją?*

JJ: Turbūt, nežinau, bet gal palikčiau tą šventovę ramybėj. Dar prisiminiau Atgajos namą. Taip, viena vertus, mus iš ten išgrūdo jo naujieji-senieji savininkai katalikai, kita vertus, viskas jau buvo pasibaigę. Didžioji dalis Atgajos jau buvo sukūrę šeimas, laukėsi vaikų arba juos augino, visi buvo išsiskirstę, kas dirbt, kas mokytis, nelabai to namo ir reikėjo kam.

KS: *Dėl to ir reikia atakos prieš pačią prievolę dirbti.*

JJ: Dirbti badas kartais priverčia. Taip, kažkas čia yra iš esmės. Kova transformuojasi į kitus dalykus, kitus principus.

KS: *Apie užmaršties uždangą šneki, lyg šitie procesai būtų savaiminiai ir nekonstruojami.*

JJ: Gal ne savaiminiai, bet aukštosios kultūros hegemonija yra sukonstruota per labai ilgą laiką, iki smulkesnių detalių, įskaitant ekonomines, ji apima visas sritis, sistemiškai. Nori ją išjudinti iš vieno kampo?

KS: *Pradžioje nejudini, pradedi nuo pradžiu, geresniu atveju – nuo vidurio. Pradedi nuo alternatyvos kūrimo ir tada imi judinti, arba darai tai kartu... Tai nėra do or die arba karo visiems skelbimas. Svarbiausia suprasti, kad tai nėra utopinis veiksmas – alternatyvios erdvės kūrimas yra labai paprastas, suprantamas ir kasdieniškas.*

[kitokia urbanistika]

KS: *Reikia kito požiūrio į urbanistiką, nukreiptą į žmogų, per žmogų suprantamą. Bėda, kad tas požiūris yra, tik niekas jo netaiko.*

JJ: Ne, nu turbūt reikalingas architektūros menas, gal ir neblogas menas, iš tikrųjų įspūdingų dalykų sugalvoja. Bet niekad nesupratau, kam, tarkim, gyvenamai erdvei reikalingi interjero dizaineriai. Absurdas. Nežinau, man atrodo, technologai reikalingi, paskaičiuoja, kad nenukristų knygų lentyna ant lovos, daugiau – niekas.

KS: *Turėtų dar atitekt vanduo ir žiemą būt šilta.*

JJ: O visa kita gyventojai pasidarys, kaip jai reikia, kiekvienam kampe.

KS: *O interjero planavimo iš viso nieks nesupranta?*

JJ: Ne nieks, yra suprantančių, ir gal

ne tik skandinavai. Yra gi Lietuvoj interjero dizainerių, ką jie veikia, velnias žino, matyt kažkur eina ir planuoja, yra dar ir dailės galerijose atskiros meno ekspertės, kurios važiuoja į tuos naujai kuriamus interjerus ir parenka paveikslus. (šivaizduoji, parenka tau paveikslą :))

KS: *Specialistinis žinojimas yra įdomus dalykas – žinoti, koks paveikslas tinka.*

JJ: Nesuprantu, kokį reikia turėti požiūrį į savo gyvenamą erdvę.

KS: *Kaip į negyvenamą.*

Atrodo, kad būtent nemažos

dalies skvotų erdvės yra radikaliai kitokios – ten niekad nesibaigia statyba, net jei bandysi ją užbaigt, tik nugrimsi į pasyvią agresiją ir nevilgti, tad galiausiai tenka tai pripažinti, paslėpti savo neurozes ir susitaikyti, kad viskas visą laik keisis. Nereiškia, kad negerės, gerės, tik niekada nebus tvarkos iki galo.

JJ: Taip yra bet kur, ne tik skvotė... Turiu kitos patirties, esu daug erdvių nuomavusi. Būdavo, kad kraustydavausi kas pusmetį. Atsikaustai, nusivalai dulkes, pasidedi

daiktus. Paskui tie daiktai pradeda savaime atrasti vietas, atsiranda stalas, kurio forma ir dizainas niekad nerūpėjo, baldai kieno nors atiduoti arba palikti ankstesnių gyventojų. Tada jie nusistumia į kokią nors vietą, ten pabūna kurį laiką, kol reikia, visa kita irgi kažkaip savaime persitvarko ir po kokio mėnesio žiūri – jau kaip ir mano erdvė, tik iš kur tas jausmas, neaišku. Ateina paskui tavo dovanoti paveikslai ar kiti daiktai, bet negalvoji, va, kaip čia dar būtų galima ką nors pagerinti, ko man iš tikrųjų reikėtų, kas mane atspindėtų. Visai kitokia yra klasikinė erdvės samprata – eksterjeras ir interjeras yra *mano* atvaizdas, maždaug *aš*, mano pasiekimai ir pomėgiai, skonis, interesai.

KS: *Ar nėra šita "klasika", kaip ir bet kuri kita – mažumos diskursas, primetamas daugumai?*

JJ: Be abejo, ir labai agresyviai primetamas. Agresyvus primetimas virsta kaltinimais, neva nesupranti kultūros, nesaugai ir t.t. Sugadinai, nes gyvenai. Arba sklinda gandas, kad blogo skonio namą kažkas pasistatė. Ir tikrai, pilni miesteliai klaikių, nenaudojamų, nes neapšildomų mūrinių pilių, bet matyt žmonėms irgi reikėjo šitos klasikinės sovietinės reprezentacijos.

KS: *Nu bet ant šitų dešimto dešimtmečio genijų tiesiog negali pykti. Jie kaip monstrai, sutirštinantys sistemos tamsiąją pusę ir rodantys jai, iki kur ji gali nueiti. Galima tik įsivaizduoti, kas dėtųsi, jei visi pasistatytų po pilį ir paskui gyventų lūšnoje šalia jos!*

.....

Tartu skvotas Anna Haava. Kalbasi Dž.p.

Dž.P.: *Galbūt papasakok apie save pradžiai?*

Tartu skvoterė: Gyvenau skvote vienerius metus ir po to pradėjau keliauti. Dar anksčiau dirbau, bet kai skvote prasidėjo problemos su iškraustymu, darbą mečiau. Dabar padedu skvote organizuojant renginius.

Dž.P.: *Buvai Anna Haava skvote nuo pat jo pradžios?*

T: Ne, nevisai. Kiti į namą įėjo 2010 metais, viešai aktyvus jis tapo 2011, o aš prisijungiau 2012-ais. Kai atradau skvotą, jis veikė jau metus.

Dž.P.: *Tuomet gal gali papasakot skvoto istoriją? Pavyzdžiui, kam priklausio pastatas, kokio pobūdžio tai namas, kur ir t.t.*

T: Ten yra du namai. Vienas labai prastos būklės, tai jo nenaudojam. Iki karo jis priklausė svarbiam politikui, o dabar tą namą prižiūri paveldo organizacija. Namas, kurį mes naudojame, priklausė to politiko sūnui. Jam buvo daugiau nei šimtas metų ir jis gyveno Šveicarijoje. Namas buvo pasirinktas dėl savininkystės aplinkybių – savininkas buvo labai toli ir be jokio ryšio su Estija.

Viskas prasidėjo nuo grupelės aktyvistų, besinuomavusių kambarį alternatyviai anarchistinei bibliotekai. Šis kambarys buvo socialiniame centre, iš kurio reikėdavo prašyti sutikimo kiekvienam renginiui, todėl buvo ieškoma naujos vietos. Radę šitą didelį, trijų aukštų namą, jie persikraustė ir įrengė daugiau erdvių: freeshopą, salę renginiams ir panašiai.

Dž.P.: *Kaip jie rado namą?*

T: Jie turėjo grupę internete žmonėms, kuriuos domina skvotinimas. Kažkas ėjo pro namą ir juo susidomėjo. Jis buvo labai geroj vietoj ir geros būklės. Truputį apgriuvęs iš išorės, bet viduje geras. Iš tikrųjų į tą namą net nereikėjo lauztis – kieme buvo garažas ir vienas vaikas jį naudojo. Tas vaikas turėjo namo raktą.

Dž.P.: *Tai reiškia, kad tas namas nebuvo apleistas labai ilgą laiką?*

T: Kai savininkas persikėlė gyventi į Šveicariją, namas tapo policijos nuovada ar kažkuo panašaus, bet po to stovėjo apleistas 20 metų.

Dž.P.: *Kiek žmonių dabar ten gyvena?*

T: Gyvena keturi ir dar daugiau ateina ruoštis renginiams ir padeda prižiūrėti namą. Judriausiu metu ten gyveno dešimt žmonių.

Dž.P.: *Girdėjau, kad grupėje įvyko skilimas? Pasikeitė žmonės?*

T: Taip. Tuo metu aš nebuvau Estijoje. Girdėjau, kad viena iš pagrindinių aktyvistų išėjo, nes nebegalėjo pakęsti susitikimų. Visuomet daryti susitikimus ir viską spręsti konsensu gal ir gera mintis, bet ten buvo vienas žmogus, kuris organizavo didžiąją dalį susitikimų ir daugiausiai kalbėdavo per juos. Ji tapo centriniu žmogumi, kas erzino kitus ir jie nusprendė palikti namą.

Dž.P.: *Tai dabar pagrindinė taisyklė "jokių susitikimų"?*

T: Na taip. Bent jau neplanuojam jų. Labiau būna taip kad "o, mes visi čia, pakalbam apie tą ar aną".

Dž.P.: *Ar skvotas kada nors buvo pavojuje? Ar buvo grasinimų iškraustyti?*

T: Buvo vienas grasinimas iškraustyti, kai savivaldybė atsiuntė žmogų su dokumentais, kuris sakė, kad turim išsikraustyti per mėnesį. Bet jie neturėjo jokios realios teisės tai padaryti, nes savininkas nesiskundė. Radom teisės studentą, kuris mums padėjo ir turėjom susitikimą su savivaldybe. Taip pat sulaukėm daug viešo dėmesio. Daug žmonių rašė straipsnius ir patekom į žinias. Iš pradžių savivaldybė nusprendė nukelti iškraustymo datą, bet po demonstracijos, į kurią atėjo apie 100 žmonių, jie nusprendė palikti mus ramybėje.

Dabar situacija taip pat nėra aiški, nes savininkas mirė ir kažkokie žmonės nori namą pirkti, tačiau to dar nepadarė. Kai kurie ateina į kiemą ir sako mums, kad pirks namą.

Dž.P.: *Mhm. Tai buvo apie 100 žmonių, kurie atėjo į demonstraciją, kiti, kurie rašo laiškus valdžiai, ir jums padedantys teisininkai. Kaip skvotas sukaupe tokią paramą? Kodėl žmonės nori ginti skvotą, nors jame negyvena?*

T: Vienas vaikinai, pavyzdžiui, yra pagrindinis organizatorius festivalio, kurio keletas renginių vyko mūsų skvote. Jam atrodo, kad jei mes egzistuojam ne tik kaip skvotas, bet ir kaip socialinis ir kultūrinis centras, tada tai turėtų būti svarbu ir kitiems žmonėms, ne tik mums. Todėl jis ir keletas kitų mus palaikė. Kai iškraustymo grasinimas buvo išviešintas, pradžioj pasirodė negatyvus straipsnis, kritikuojantis mus, bet po to sekė kiti, mus ginantys. Kažkas sakė, kad skvotas nesaugus, bet tuomet kažkas iš gaisrinės parašė straipsnį, kuriame teigė, jog pastato būklė pakankamai gera. Man atrodo, kad žmonės, sakydami, kad miesto valdžia neturi teisės mūsų išvaryti ir kad mes esam svarbūs toje apylinkėje ir pačiame mieste, jautėsi kovojantys dėl teisybės.

Dž.P.: *Aš buvau sužavėta Tartu skvoto technologijomis. Saulės baterijos, savipakankamas, nuo komunalinių sistemų nepriklausomas gyvenimas...*

T: Mes norėjom būti kiek galima savarankiškesni ir nepriklausomi nuo miesto. Mums labai pasisekė, kad vienas vaikinai mokėjo padaryti elektros sistemą ir saulės baterijas. Viskas buvo gana eksperimentiška. Iš pradžių nežinojom daugelio dalykų, bet išmokom ieškodami informacijos ir mokydami iš savo draugo. Jis negyvena name, bet yra pagrindinis meistras.

Dž.P.: *Atrodo, jog viskas einasi labai gerai. Kokio dydžio yra Tartu, šimtas tūkstančių gyventojų?*

T: Taip, antras didžiausias miestas Estijoje.

Dž.P.: *Ir universiteto miestelis, taip?*

T: Taip.

Dž.P.: *O kiek vidutiniškai kainuoja buto nuoma?*

T: Labai priklauso nuo rajono. Aš gyvenau labai toli nuo centro, vieno kambario bute, kuris kainavo apie 150 eurų, įskaičiuojant mokesčius. Centre, aišku, daug brangiau.

Dž.P.: *Jei Anna Haava būtų nuomojama, kiek kainuotų vienas kambarys?*

T: Manau, 100-200 eurų, plius mokesčiai.

Dž.P.: *Kurie turbūt gana dideli žiemą?*

T: Taip. Šildymas žiemą kainuoja daug. Minimalus atlyginimas Estijoje per valandą yra 3 eurai, kas reiškia, kad didžioji mūsų atlyginimo dalis išleidžiama ant nuomos ir mokesčių.

Dž.P.: *Pabaigai, gal galėtum apibendrinti, kodėl skvotai turėtų egzistuoti, kodėl tau ir Tartu reikia Anna Haavos?*

T: Jei yra žmonių, kurie nori organizuoti ar kurti dalykus patys, bet neturi tam pakankamai pinigų, jie gauna vietą, kur gali tai daryti. Kiti žmonės gali naudoti skvotą kaip alternatyvų kultūrinį ir socialinį centrą, kuris nepriklauso nuo tavo pajamų. Plius, jei žmonėms tikrai reikia vietos gyvenimui ir jie neturi pakankamai pinigų nuomai, skvotinimas yra labai patrauklus pasirinkimas.

.....

Susvetimėjimo skausmo rajonas

Nieko nėra nuostabiau kaip išvažiuoti iš Šilainių, išvažiuoji ir iš karto geriau palieka, pabėgai – džiaugiesi. Gėriesi pasikeitusiu horizontu – ne tiek daug vertikalių, nebūna taip pilka akyse, bet gal tai tik optinė apgaulė? Pabėgimas iš Šilainių yra tik iliuzija,

apie kurią čia norėčiau pasvaičiuoti. Tikriausiai visi žino ten tą rusų sovietmečio filmą apie vyriškį naujųjų metų naktį, gerai pagėrusį su draugeliais, įsėdo ne į tą lėktuvą, nuskrido ne į tą miestą, bet atsirado tapačiame rajone, kuriame ir gatvės pavadinimas tas pats ir net durų raktas atrakina kito miesto, kito buto duris ("Likimo ironija, arba po pirties", 1975). Esu iš Šilainių, todėl tokią panašią kaip filme istoriją išgyveno ir vargšas mano tėvas, šaltą žiemos dieną gerai pakaušęs ieškojęs savo namų Šilainiuose pusę nakties, reikėjo pamatyti jo džiuų žvilgsnį, kai duris atidariau aš. Jau seniai žinojau kai tik atsikrausčiau su savo šutve, kad Šilainiai yra ne tik rajonas.

Šilainiai yra vienas iš tų rajonų, kurie strategiškai sovietmečiu buvo statomi arba "štampuojami" tam, kad aptarnautų kito rajono pramoninį kompleksą. Galima teigti, jog Šilainiai buvo Vilijampolės gamybinė jėga. Reali Šilainių statyba prasidėjo daug vėliau nei buvo sudaryti strateginiai planai. Vėlyvuojų aštuntojo dešimtmečio laikotarpiu pažadas, kad visos darbininkės turės savo virtuvę, beveik buvo išpildytas, kai pagaliau gerokai sutrumpėjo žmogoms, besistumdamiems bendrabučiuose, eilės "individualiam" (šeimos) butui gauti, tačiau neilgam tokių eilių būta, po 90-tųjų tas butelis, kuris

buvo gautas ir paskirtas valstybės, tapo privačia gavusiojo nuosavybe. Įdomu tai, kad Lietuvoje tokių privačių nuosavybių yra net 97 procentai, tai reiškia, bendrosiomis rinkos kategorijomis, jog nekilnojamo turto rinka čia, kaip mažai kur Europoje yra, pagrindinė erdvė spekuliacijai, žmonės labai sunkiai gali gauti socialinį būstą, apskritai valstybė į šią privačią NT erdvę mažai kišasi, o nuomos kaina priklauso nuo nuomotojų nuomonės ir jų "papimpinimo" galimybių, kas be ko "centras" ir "euro-remontas" visada nugalai, kol galiausiai įsigali visiška socialinė stratifikacija, kurią mes linkę amžinai neigti. Didelės šilumos kainos? Pats kaltas, susiremontuok kaip žmogus, investuok į renovacijas. Žodžiu kiekvienas turi tvarkytis pagal savo išgales, kiekvienas net ir Šilainiuose neva gali spręsti, kokius balkono langus įsidėti.

"Nesuprantu kaip žmonės gali gyventi šitame skruzdėlyne" – skundžiasi mano tėvas, kuris visuomet kai tik turi galimybę uždengia langus nuo priešais esančio namo, sudarančio tą patį kiemą su mūsų namu. Kiemas, aišku, čia jau seniai nebe kiemas, o automobilių stovėjimo aikštelė. Tai tik įrodymas, kad žmonės nori iš čia išvažiuoti, kai tik gali, jei ne, sėdi namie arba eina apsipirkti. Telikas yra dar viena populiarė pabėgimo priemonė.

Paprastai žmogus žiūri į šį rajoną, kaip į tą, į kurį nereikia per daug gilintis, na nebent jos gal ir norėtų, kad kažkas pastatytų keliaaukščių garažų, o ko dar ten trūksta? Nieko, užaugai šilainiuose? Žinai, ką daryti, stenkis kuo rečiau žvelgti per langą, geriau jau turėk daugiau TV kanalų. Iš savo šeimos galiu spręsti, jog vienaip ar kitaip žmogus planuoja išvykti iš šio rajono, arba nori pakeisti rajoną arba ir šalį. Paprastai, tas, kurios dar turi vilties (iliuziją) pakeisti rajoną, o ne šalį, galima priskirti "petite" buržuaz klasei, jos turi stabilesnį darbą, gali sau leisti padaryti tam tikrus "pataisymus" savo namuose, ir nors ir skundžiasi dėl aukštų šildymo kainų, moka jas su ta viltimi, kad pavyks vieną dieną išsinešdinti, kur bus "geriau". Ta viltis ir lieka tik viltimi...nes niekas per daug į šią pilkąją oazę nesiveržia, nekilnojamo turto kainos čia stabilios ir panašios į kitų pilkųjų oazių butų kainas.

Labai norėčiau papasakoti apie remontus šilainiuose, jie atskleidžia tam tikrus bruožus, kurie iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti labai dinamiški, susiję su taip visų geidžiama "gerove". O remontai čia tikrai tendencingi: medžio plokštės grindys, gipso kartonai kartais ant lubų, kartais ant sienų, jokių tapetų, ši mada jau praėjo, lenkų baldai su smailiomis rankenėlėmis. Jei kas nors pabandytų mane įtikinti, kad yra įvairių variantų, pastarasis įtikinimas galėtų galioti iki "naujo" Senukų išpardavimo skelbimo. Vien ką reiškia langų roletų atsiradimas – dabar užuolaidos liko tik delikatesu. Šis homogeniškumas nėra kažkas labai ypatingo, ką sunku būtų suvokti, čia nereikia ieškoti progreso paslapties, nes joks progresas šilainiams nerūpi. Aišku, galima įsivaizduoti, kaip homogeniškumą paaškindintų Vytautas 1 ar Vytautas 2, 3, 4, ir kiti tėvynės aiškintojai pasakytų, jog sovietmetis čia kaltas: visas sukisio į vienodus butus, vienodus kiemus, vienodus darželius, bet kodėl ši pilka proletaro kasdienybė iširus sovietiniam monstrui taip ir liko pilka proletaro kasdienybė, kurioje gal tik langų roletų spalvos skiriasi? Juk dabar viskas daug įvairiau, atsivėrė tiek galimybių, tiek pasirinkimo, bet pilka ir liko pilka...optimiškiausiai nuteikia tai, kad pilkos

negalima pakeisti, įmaišant daugiau spalvų, būna tik purviniau, neskaniau. Bazė lieka ta pati – šilainiai lieka šilainiais.

Vėl tėvynės išaiškintojai rėkia, kad čia nieko blogo, reikia tik, kad televizijos programos būtų patriotiškesnės, ir mažiau lenkiškų baldų. IKEA kitas reikalas, bet ne visų Rytų europiečių skoniams. Esi šilaininis? IKEA – ne tau. Kažkada ankstyvaisiais socialdemokratų laikais Švedijoje buvo sumanyta pakeisti Švedijos visuomenę totaliai, norėta ją pamoderninti: mediena tapo keiksmožodžiu, visą šį judėjimą buvo galima pavadinti: trobelių stiliui – ne, mąstyk moderniai, dar kitaip – "geras" stilius prieinamas visoms. Taip švedai buvo treniruojami turėti gerą solidų "modern" skonį. Vieną naktį teko atsibusti tokiaime košmare – Švedijos studentų bendrabutyje, kuriame nuo IKEA buvo galima uždusti, viskas, net ledų maišeliai šaldytuvui buvo iš ten. Didžiuojuosi, jog esu šilaininė, nes niekas manęs tam geram skoniui neištreniravo, šilainių pilkumas nėra toks represyviai homogeninis kaip švediškasis variantas. Vien ką reiškia stebėti, kaip mama paleidžia batą į teliką, kas švedams būtų pernelyg nemodernu, arba ką reiškia tie telikai dydžiu sulyg siena arba ružavi roletai – pilka visu greičiu. Vienas pilkumas yra tas modernas iš katalogo, kuris sako, susitvarkyk ir bus gražus plikumas, kitas pilkumas sako: tas pats šūdas kiekvieną dieną ir tai akivaizdu. Kitas arba šilaininis pilkumas gali pateikti nemalonių staigmenų, tik reikia gero lietuviško serialo, blogų grafičių, McDonald, daugiau barų – rimtai, Čili pica pilkumui nepadeda, ir reikia daugiau prekybos centrų. Barai padėtų pažinti pilkumą, jei tai dar galima giliau pažinti nei telike.

Sovietmečiu buvo tokia puiki idėja kaip darbininkų klubai, tai veikė panašiai kaip kultūros centras kaime, ten galėjai sėdėti netrukdomas, apsimesti, kad rūpi politinės "aktualijos", dabar tam yra prekybos centrai, kur gali apsimesti, kad geri kavą iš kartoninio puodelio ir stebėti, kaip pilkumas veikia, rasti tame procese klaidų.

Reiktų pagaliau pripažinti, kad žmonės ne tik

miega Šilainiuose, o gal... tik nereikia skaityti moralo apie pilietiškumą kaip nušvitimą ar prabudimą, taip, Marksas buvo teisus, nėra labiau susvetimėjusių nei darbuotojų klasė arba galima performuluoti, niekur nėra taip pilka kaip Šilainiuose... todėl laisva-laikis yra labai svarbus fragmentas papilkinti tą pilkumą, nereikia maskuoti pilkumo visokiomis akcijomis "pagražink savo kiemą", "daugiau dviračių takų" – oh please, ko jau ko, bet šilaininio neišdursi. Jei negali pajusti susvetimėjimo skausmo, Šilainiai ne tau, senamiestyje gali patirti buržua bendravimo džiaugsmą ir iliuzijas, kad Sistema veikia be pilkumos, ten ir šilaininiai ypatingomis progomis patenka. O jei manai, kad pilka turi daug atspalvių, tai aš irgi taip galvoju... o švedai vis dar taip gavoja, bet tai tik padeda pilkumui palaikyti neigiant šilaininės potencialą, todėl užteks Šilainius vadinti miegamuoju rajonu.

su ženklų "nesiremti". Vėliau erdvė plėtėsi vis kitą kampą išvaduojant nuo sovietmetį menančių tapetų atplaišų, prieš-IKEJinių baldų detalių ir kitų konteinerinių relikvų. Dienos šviesą vėl išvydusios (kažkada buvę) rudos grindų lentos paskutiniiais mėnesio šeštadieniais priglausdavo dviračių dirbtuves, sekmadieniais dar neplauti langai apgarudavo verdant veganiškas vakarienes, veikė biblioteka, buvo rodomi filmai su diskusijom po jų. Koncertus buvo susitarta rengti tik kartą per mėnesį, bet buitinio lygio vakarėliai su jam sessions, aistringom politinėm ir ne tik diskusijom ar atsitiktiniais pokalbiais su užklydusiais praeiviais galėdavo įvykt bet kada. O tuščius butelius ir nuorūkas glaudę ilgėlynai šalia namo pavirto kasdien atsakingai laistomu daržu su daug žadančiais daržovių ir prieskonių daigeliais.

Name vyko nuolatinis, "organiškas" remontas – ne tas, kur viršvalandžius plušdami darbininkai kloja marmuro imitacijas (nes šeimininkai jau po poros dienų iš Kretos grįš ir turi būt baigta) o tas, kur geros nuotaikos bičiulė prikla laimėtiną puodeliams ar kompanija, nusprendus kad laikas, draugiškai užkala skylę grindyse. Kolektyviai pasistengus įvestas vanduo ir sumaniai iš nupjauto butelio, kartoninio laikiklio ir lipnios juostelės sukonstruotas čiaupas, arbatos, kavos ir švirių indų prabangą pavertė realybe. Vienas iš rimčiausių remontų buvo per koncertus svyruojančios "nesiremti" sienos griovimas,

dvigubai išplėtęs kambarį ir užtikrinęs, kad būgnininko lėkščių neištaškys įsišokusi publika. Namas gražėjo dienomis. Paskutinį vakarą sukaltas baras "Silpna Valia", nors ir nepardavinėjo alkoholio, džiugino galimybe elegantiškai atsirėmus padėti alkūnę ir įsijausti į pokalbį prie atsinešto alaus butelio.

Daugiausiai žmonių sutraukdavo Žalio Namų vakarėliai. Geras jausmas, kai matai 100 žmonių susispaudusių 30 kvadratų

Vieno Žalio Namų skvoterio išpažintis

Žalias Namas gimė po truputį. Skaitymo grupė žvakių šviesoje prie minusinės temperatūros, pirmas tūsas, antras tūsas, filmo peržiūra, gatvės muzikantų sąskrydis, punk rocko koncertas... Pirmiausia užteko vieno pečiaus ir dviejų kambariukų, perskirtų per koncertą svyruojančia siena

kambaryje, kažką pakeltą ant rankų minioje, kažką šnekčiuojantis prie šilto pečiaus, kažką nusmigus ant sofos, kažką besidžiaugiant, kad Kaune kažkas vyksta – ne naujas Coffee Inn'as, ne dar viena Maxima ir ne Kaziuko mugė, o skvotas – "kaip Vakaruose".

Žinoma, tūšai nebuvo pagrindinė veikla ir siekis. Daugiau džiaugsmo kildavo matant besipildančią atiduotuvę (free shop), lankomą biblioteką ir vykstančias diskusijas. Namas pradėjo burti žmones aplink politines ir socialines idėjas, kurios prieš tai atrodė svarbios tik mažai grupei. Namas buvo bendruomeninė vieta tarp viešo ir privataus. Čia nebuvo savininkų. Tuo pačiu, tai nereiškė kad galima elgtis bet kaip – sprendimai dėl skvoto taisyklių buvo priėmiami kolektyviai, dalyvaujant visiems, kurios norėjo prisidėti prie namo kūrimo ir palaikymo.

Su kaimynais draugavom, kai kurie patys lankėsi name ir padėjo jį įrenginėjant. Tie, kurie žinojo, kad namas naudotojams nepriklauso, palaikė skvotą ir džiaugėsi kad ilgai apleistas medinukas pagaliau atgijo. Kitiems būdavo neaišku, kaip jaunimėlis čia pateko ir susitarė su savininku, bet lygiai taip pat džiaugdavosi antru jo kvėpavimu.

Vieną dieną galiausiai atvyko architektas, atsakingas už medinio namo, skaičiuojančio jau šimtą metų, pakeitimą septynaukščių buržujišku daugiabučiu. Žinoma, architektas nebuvo patenkintas, kad namas naudojamas. Rūsčiu veidu liepęs išsinešdinti jis kuriam laikui dingo. Buvo bandyta tartis dėl panaudos sutarties sudarymo, tačiau viskas baigėsi argumentu, kad namas yra avarinės būklės ir jame gyventi nesaugu. Avarinę būklę žinoma mes ir jis supratom skirtingai. Kelis kartus žmonės ir vienas šuo buvo įkritę į duobę, atsivėrusią koridoriuje, tačiau tai buvo tik tebevykstančio remonto pasekmė, o ne avarinė būklė. Nei žmonės, nei šuo sužalojimų nepatyrė.

Iki antro to paties architekto apsiareiškimo, namas išgyveno produktyviausią ir gražiausią mėnesį ar du. Deja, po antrojo pasirodymo, išsikraustyti teko tą patį vakarą su policijos

priežiūra. Vakarą prieš tai namą savo apsilankymu pagerbė ypatingai gausios policijos pajėgos. Vykstant koncertui sausakimšą medinuką apsupo net 7 policijos autobusiukai ir apie 30 pareigūnų. Bandyta ieškoti prie ko prikibti, tačiau, nieko nelegalaus neradus, teko tik įspėti, kad garsas per didelis ir taikiai pasišalint. Galbūt vieta per daug išgarsėjo ir pasiekė uniformuotųjų ausis, galbūt pats savininkas pranešė apie "įsibrovėlius", o galbūt kažkam tiesiog nepatiko "aktyvus jaunimas".

Žalias Namas gyvavo lygiai pusę metų. Buvo įdėta daug darbo, daug juodų panagių kuopiant šiukšles, prakaity nešiojant baldus, daug idėjų gimė diskusijose, daug kartų atrasta tiesa ir konsensusas (ir vėl pamesti). Daug naujų draugų, komradžių, meilės ir pachmielų. Iš tik vakarėliams naudojamos vietos jis pamažu tapo aktyvia socialine ir politine erdve. Žalias Namas buvo pavyzdys, kaip apleistas erdves galima atgaivinti ir pritaikyti gyvenimui, kultūrinei ar socialinei veiklai. Platesniame kontekste tai yra mažas, bet svarbus pavyzdys kaip apleisti miesto kampai gali būti keičiami jų negentrifikuojant – neprivatizuojant, nepritaikant pelno kasyboms, o paliekant viešomis, atviromis žmonių iniciatyvoms ir veiklai erdvėmis.

.....

Pokalbis su kitom Žalio Namo skvoteriais

KS: *Skvotinimo idėja teoriškai pažįstama daug kam – iš spaudos, televizijos ar draugų pasakojimų. Bet skvotinimas, kaip ir aktyvizmas, dažnai baigiasi like'ais facebook'e ir girtom diskusijom „kaip būtų faina...“. Tai kaip ta idėja materializavosi ir tapo realiu socialiniu centru su koncertais, freeshop'u ir infoshop'u, filmų peržiūrom, daržu, dviračių dirbtuvėm ir kitom veiklom?*

A: Išgėrėm bare po porą bokalų ir ėjom pro apleistą namą, kurį draugas buvo apžiūrėjęs anksčiau. Pabandėm atidaryt duris ir vois-la, atsidarė. Palikom jas atrakintas dar savaitei ar porai – pažiūrėti, ar name nieks negyvena.

B: Po to buvo klausinėjama, ieškoma

informacijos, bandoma susisiekti su savininkais, kurie nieko konkrečiau neatsakė, nepripažino kad jiems namas priklauso. Tada pamažu ir prasidėjo visos veiklos.

KS: *Ką iki tol žinojai apie skvotinimą?*

A: Kol nebuvau prisijungus prie žalio namo ir jį supančių žmonių, skvotinimas man buvo labiau pažįstamas per žiniasklaidą ar lietuvių skvotinusius Ispanijoje ar Anglijoje...

B: Kažkoks neaiškus, su tokiu dviprasmišku prieskoniu. Buvo draugų hipių kurie yra buvę užsieny, kur skvotai būdavo labiau bendruomenės centrai. Skambėjo kaip kažkas suburiančio ir paskatinančio veikti. Atrodė kaip tas *spotas* kuris gali keisti aplinką aplink save ir kurti alternatyvą. Pradžioje nepolitškai, bet vėliau tai pamačiau labiau politizuotai.

C: Draugelis šnekėdavo apie skvotinimą aš pradėjau klausinėti – ką, ką skvotinimas čia Kaune? Ir po truputį prasidėjo...

D: Aš sužinojau iš draugės kaip sensaciją, kad bus Kaune skvotas, o sensacija nes Kaune niekada to nebuvo. Ir kadangi sensacija, tai nuėjom pažiūrėti. Nu nes ta alternatyvi politika ir panašūs dalykai tai savime geri, bet Kaune jie dažniausiai nesimaišo su esamom erdvėm. Alternatyvios erdvės Kaune tai meno projektai, kartais tūtai paorganizuojami, o politika paprastai prasideda ir baigiasi naktiniais pokalbiais prie alaus. Tai atėjom pažiūrėti ar čia kažkokie pripisę pankai įsilaužė į namą, prisitempę instrumentų vienam vakarui šlaistosi nuo sienos prie sienos, ar čia kažkas rimčiau.

KS: *Tai kuo ypatinga ta erdvė? Kuo skirias nuo buto arba baro?*

A: Man patiko, kad nebuvo tai nei asmeninė, nei privati erdvė, viskas praeina pro tave ir tai keičias, tu keiti kitus žmones, bendrauji, įvyksta dalykai, kurie tave keičia... Viskas verda ten pastoviai.

B: Buvo atvira erdvė, kur visada galėdavai ateiti, nereikėdavo rašyti sms'ų "ar galiu užėit", jaustis kaip svečiuose... Turi laisvo laiko ir žinai, kad gali užėiti į žalią namą ir ten visada bus žmonės, su kuriais norėtum susitikti. Tai žalias namas buvo erdvė, kur galėjai rasti savo draugus. Nežinau ar draugus, gal bendraminčius. Sėbrus. Nu va, pasakiau.

C: Moki už būstą daug pinigų, o yra daug žmonių kurie neturi kur gyvent. Galvoji apie tai ir paskui atkreipi dėmesį, kad yra daug neapgyvendintų namų. Taip pat būni užsieny, matai, kaip daro žmonės, prisiziūri autonominių erdvių ir bandai, žiūri kas bus.

Ir tai, kad supranti, kad kažkokia erdvė yra būtina. Kai yra žmonių grupė, kuri nori kažką veikt, reikia "įsivietint". Ne bare, kur reik mokėti pinigus ir ne bute, kur norėtum atsiskirt nuo politikos ar aktyvizmo.

D: Tiesiog erdvė, kur gali daryt ką nori. Nėra žmonių, kuriems tu maišai, gali grot visą dieną, gamint maistą, skaityt, priimt žmones, grot kiek nori. Garsiai. Užsiimt šilkgrafija, nes ten nesmirda kitiem.

E: Svarbiausia dalis man atrodo ideologija, kuri nebūtinai yra konkrečiai išreikšta, ta erdvė pati savo buvimu duoda įkvėpiančią aurą. Man atrodo, tie piniginiai dalykai yra labai px, ką tu gali negali gauti, daryti. Esmė yra kad visada esi sistemoj, o čia toks matricos įplyšimas, vau, kas čia vyksta! Mūsų kartoj, kai nėra revoliucijų, postmodernizmas, daug pasirinkimų, mažai tikrų pojūčių. O čia staiga toks pakylėtas jausmas, kad lyg kažkas vyksta, kad tu kažką čia realiai darai. Ir reali ta erdvė, jauti visu savo kūnu, visais pojūčiais. Tai nėra tik pizdėlinimas. Manau tame visa esmė.

F: Mano tėtis buvo į žalią namą atėjęs. Jam buvo truputį keista, bet sakė kad gerai, šaunuoliai ir dirbkit toliau. Per žalią namą pasirodė, kad gali visai su tėvais kalbėt apie politiką. Ir kai susitinki vakarienei kokiai gali šnekėt apie žalią namą ir pakviesti į kokį protestą ar paskaitą.

KS: *Tai kaip dėl tos ideologijos, politikos?*

A: Man politika svarbi, kitaip nebūčiau niekad toj sriuboj atsiradęs. Būčiau koks nors menininkas, galėčiau kažką daryt su erdve, tuo ir viskas pasibaigtų. Man svarbu, kad būtų kažkokia ideologija, kad būtų regima išraiška, kad pasiektų žmones, turėtų atgalinį ryšį, o ne kad kažką padarai vienas ir padedi į lentyną.

B: Vis tiek skvotai yra autonominė erdvė valstybėje. Skvoteriai nori daug daryt, už nieką nemokėt... Šie visi veiksmai tampa politiški, kad ir ką tu darai, tai aišku paliečia ir radikalią politiką – anarchizmą, antikapitalizmą. Sukurti viešą erdvę, gaminti

– tai politinis aktas.

C: Ankščiau buvau visiškai apolitiška, su tuo nebuvau susipažinęs. Vadovėliniai dalykai buvo – kas yra kairė, kas dešinė... Bet nežinojau visai underground'o. Iš antropologinių studijų truputį kažką pradėjau suprast.

KS: *Ką pasiekė Žalias Namas, kokia buvo didžiausia sėkmė ir gal net išliekamoji vertė?*

A: Pirmas vakarėlis. Mes buvom nedrąsūs ir nežinojom, kokios strategijos imtis su namu, ar būti atviru, ar uždaru skvotu,

kaip reaguos kaimynai, kas bus kai atsiras savininkas. Lietuvoj pirmą kartą skvotinom kartu – kai nėra jokios konkrečios patirties, labai sunku numatyti, kas seks po to. Toks spontaniškas vakarėlis, suorganizuotas per savaitę vidury žiemos buvo labai didelė sėkmė, atėjo daug žmonių ir po to viskas užsikūrė smarkiau.

B: Vienas gražesnių dalykų buvo žmonių reakcijos ir suvokimai, besikeičiantys per laiką. Pradžioj buvo kad žmonės sakė “negalvoju kad taip gali būt Kaune” ir prašydavo pranešti kas vyks kitą kart. Infoshopas – iš anksto nesitikėjau kad galėtų daug žmonių būt, bet buvo nors ir pavienių, bet intensyviai ir sąžiningai skaitančių. Per laiką pastebi, kaip žmonės angažuojasi per kažkokią sferą.

C: Išliekamoji vertė turbūt didžiausia ta, kad atsirado didesnė chebra, žmonės surado žmones, daug daiktų gavom, atvažiavo svečių, susipažinom su užsienio skvotais, išmokom daug visokių praktinių dalykų bedarydami remontus.

D: Kasdienybė svarbi. Pasiruošimai.

E: Palinksminom Kauno pankus, kuriem atrodo Kauno scena visiškai mirus, tai va. Prasiuntėm žinutę apie skvotinimą.

KS: *Tai kas svarbiausia?*

A: Nėra vieno dalyko, daug taškų, kur mes išsikeliame sau tikslą ir jo siekiame ir sistemingai pasiekiam arba ne. Tai manau, kad abstrakčiai svarbu, kad atsirado daugiau žmonių, kurie suprato ko jie apskritai nori iš erdvės ir ką nori daryti toliau su kitom erdvėm – kad jų daugiau atsirastų.

B: Kad tai įvyko išvis. Kad mes

išdrįsom, ir kitiem parodėm, kad įmanoma ir kuo gali pavirsti “privati nuosavybė”. Kaune daug pastatų tuščių stovi. Aš tai tikiuosi, kad chebra pradės skvotint.

Rozbrat, Poznanė: pokalbis su Wania, įsiterpiant Basiai

W: Esu Wania, pastaruosius pora metų gyvenu Lenkijoje, dalyvauju skvotų judėjime Poznanėj ir Varšuvoj. Pradėjau Poznanėj, todėl šiek tiek daugiau žinau apie įvykius ten, taip pat ir apie Rozbrat, vieną ilgiausiai gyvuojančių skvotų Europoje. Šiemet [2015] jis švęs savo 21 gimtadienį. Ilgalaikiškumo priežastis – teisinis ir visuomeninis užnugaris. KS: *Kaip atsirado Rozbrat?*

W: Kai kurie pradininkai vis dar gyvena ten. Su pertraukomis, aišku, bet ir po 21 metų vis dar gali rasti į skvoto veiklą įsitraukusių žmonių. Viskas prasidėjo nuo poros vaikinių, kurie nenorėjo į armiją ir vietoj jos dirbo viešuosius darbus. Jie neturėjo pinigų, bet nenorėjo ir gyventi pas tėvus. Vienas rado seną spaustuvę – apgriuvusią, ilgus metus apleistą, tad jis su pora draugų nusprendė,

nu, užskvotinti ją. Jie negalvoja apie šį veiksmą kaip apie "skvotinimą", tiesiog norėjo turėti sau vietą, kur nereiktų mokėti pinigų ir būtų galima gyventi taip, kaip nori, groti ir klausytis pankroko.

KS: *Tai jie nežinojo "skvotinimo" sampratos?*

W: Manau, kad ne. Manau, jiems labiau rūpėjo rasti sau ramią vietą, kurioje galėtų daryti ką nori išleisdami kuo mažiau pinigų. Iš pradžių grupę sudarė vos keli žmonės, jie ėmėsi remonto, kurio metu atrasdavo vis daugiau ir daugiau erdvės. Pasistatė virtuvę, dušą, sceną pankroko koncertams... Rozbrat yra pakankamai mižiniškas pastatų kompleksas, tad atgaivinti jį užtruko nemažai laiko. Žmonės statė sienas, nuolat lopė lubas... Dabar viename pastate avvena žmonės.

W: Ne, nes gyventojai į juos deda daug pastangų ir energijos. Erdvės supratimas remiasi tuo, kad ji nėra laikina, visi nori ir toliau joje likti, todėl privalo galvoti apie lubas, nebūna, kad tiesiog px.

KS: *Kur Rozbrat miesto atžvilgiu?*

W: Kažkur 15 minučių pėsčiom nuo centro. Graži rami teritorija, daug medžių, žalumos. Aplink daugiausiai maži šeimyniniai namukai, taip toliau, kelios nedidelės firmelės. Labai rami vieta. Gyvenau Odzysk [skvote], visiškai miesto centre, o dabar kai grįžau į Rozbrat, jaučiuosi kaip kokiam kaime, paukščiai čiułba, medžiai visur, ramybė...

KS: *O kaimynai?*

W: Su kaimynais užmegztas bendravimas, skvoteriai tam skiria daug dėmesio. Jei, pavyzdžiui, koncertas vyksta per garsiai ir kaimynai ima reikšti pretenzijas, skvoteriai kiek įmanoma jį pritildo.

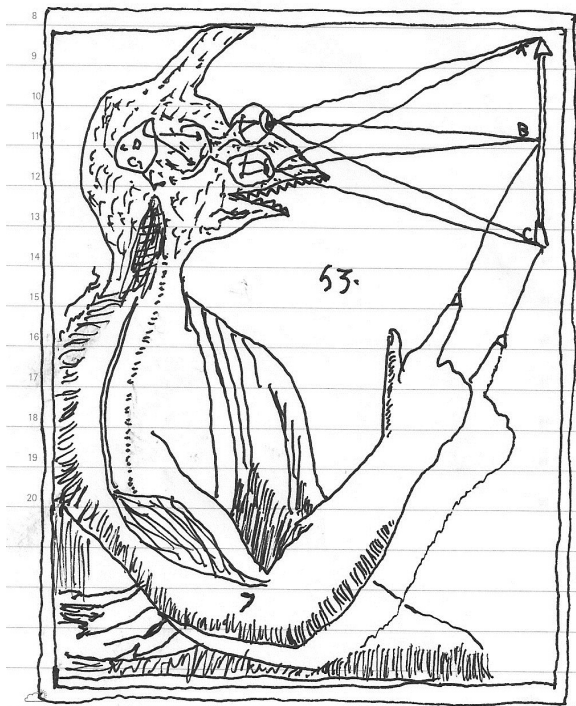
KS: *Ką reiškia Rozbrat?*

W: Tokia situacija: su kuo nors bendradarbiauji, bet daugiau nebenori, nori skirtis – reikia rozbrat. Kaip skrybybos, tik konotacijos stipresnės. Įdomus dalykas apie Rozbrat ir jo svarbą – iki skvoto iš pradžių reikia eiti nemaža miesto gatve, o tada sukti į trumpą gal 50 metrų ilgio keliuką iki Rozbrat durų. "Google Maps" tas keliukas pavadintas Rozbrat gatve, galit patikrinti.

KS: *Tai kaip skvotas išliko 21 metus? Kam priklauso pastatai?*

W: Anksčiau priklausė kelioms firmoms... Didelėms, mažoms, vidutinėms. Tiksliai net nežinau, nes viskas visą laiką keičiasi, žemę dalinasi kelios firmos ir miestas. Miestas bando tą žemę parduoti, privatizuoti, bet va – kiekvieno viešo aukciono metu vykdavo ir viešas pasipriešinimas.

Paskutinį kartą likus savaitei iki aukciono į protestą atėjo apie 2-3 tūkstančius žmonių. Manau, pakankamai įspūdinga, kai toks skaičius žmonių ateina pareikšti, kad skvotas lieka ir kad jie pasiryžę už jį kautis. Iškraustyti nedidelę šeimą nėra taip sunku, o kai nori iškraustyti vietą, už kurios stovi daug žmonių Lenkijoje ir Europoje... Be to, užnugaris

kitame daroma šilkografija, trečiame vyksta koncai ir įrengta biblioteka, ketvirtas skirtas didesniems koncertams, dar yra anarchistų klubas politiniams susirinkimams ir anarcholeidykla "Bratstvo Trojka" ("Trijų Brolybė"). Yra ir dviračių dirbtuvės, kur gali kiekvieną trečiadienį užėiti pasitaisyti dvirko.

KS: *Yra griūvančių pastatų?*

puikiai atbaido ir potencialius pirkėjus.

KS: *Pusės milijono gyventojų mieste 2 tūkstančiai protestuotojų – labai nemažai.*

W: Taip, iš tikrųjų daug. Paskutinis aukcionas buvo rengtas 2009, galit internete pamatyti nuotraukas iš protesto. Centrinė aikštė buvo visiškai perpildyta. Protestą saugojo policija, riaušių nebuvo, viskas vyko pakankamai taikiai. Nieko džiugaus, žmonės dėvėjo kaukes ir panašiai, bet riaušių nebuvo... bent jau didelių riaušių.

KS: *Suprantama, kad per 21 metus skvotas gali tapti mielas nemažam skaičiui žmonių, bet jei leistumėmės į detales – kaip pavyko užsiauginti tokį užnugarį? Kokie žmonės ateina padėti Rozbrat? Anarchistės, pankai, dar kas nors? Kokio pločio užnugaris?*

W: Platus. Taip, anarchistai, nes Rozbrat buvo ir yra glaudžiai susijęs su anarchistų federacija, taip pat pankai, nes čia vyksta daug pankroko koncertų, groja grupės iš viso pasaulio. Rozbrat remia ir miesto gyventojos, nes skvoteriai prisideda prie daug kovų už teisę į miestą ir į būstą. Jie ėmė padėti žmonėms, kurioms gresia iškraustymas, taip pat ėmėsi ir teisinių priemonių... Rozbrat taip pat susijęs su Darbininkų Inicijatyvos profsąjunga, tad jame lankosi daug skirtingų žmonių. Net ir universiteto žmonės, studentės čia ateina ieškodami kritinės erdvės.

KS: *Ar keitėsi teisinė situacija, skvotas legalizavosi?*

W: Ne, jis vis dar nelegalus. Nebus lengva iškraustyti Rozbrat, 21 metus kaupusio jėgas ir užnugarį. Be to, šioje erdvėje daug žmonių sužino, kas per daiktai yra skvotinimas ir anarchizmas. Rozbrat ne vienintelis skvotas Poznanėje. Prieš pustrėčių metų, pasinaudodami tokia vieša parama ir tuo, kad mūsų grupė buvo itin išaugusi, sugebėjom atidaryti Odzysk, kitą milžinišką skvotą miesto centre. Rozbrat buvo skvotų judėjimo Poznanėje pradžia, bet tikrai ne pabaiga. Dabar mieste gyvuoja bent 3 skvotai. Kai sakau skvotai, turiu omenyje vietas, kurioje žmonės ir gyvena, ir užsiima visuomenine veikla, kažkas daugiau mažiau politiško. Šios 3 vietos save atvirai vadiną "skvotais", turi politinę pusę. Bet aš taip pat pažįstu nemažai žmonių, kurios tiesiog įsikelia į apleistus pastatus ir skvotina nevadindamos savęs

skvoteriais.

KS: *Girdėjau apie įstatymą Lenkijoje, neleidžiantį be teismo iškraustyti žmonių, kurie tam tikroje vietoje gyvena tam tikrą laiką...*

W: Jei kažkur gyveni tris mėnesius, norint tave iškraustyti reikia tau parūpinti laikiną prieglobstį. Ne visą laiką tai veikia, daug kas priklauso nuo teisininkų. Su gera teisininkų komanda gali rasti būdą lengvai iškraustyti žmones. Lenkijoje taip nutinka pakankamai dažnai – žmonės iš namų ne pagal įstatymus išmeta žmonės, atstovaujantys tuos įstatymus.

KS: *Situacija skvotinimui gera? Poznanėje daug apleistų pastatų?*

W: Prieš porą metų buvo skaičiuojami apleisti pastatai, skaičius netikslus, bet Poznanėje yra apie 30 tūkstančių tuščių butų. Pakankamai įprastas numeris, Varšuvoje irgi panašiai, net daugiau.

KS: *Kodėl taip yra?*

W: Kad vyktų spekuliacija nekilnojamu turtu, visuomet turi būti tam tikras numeris apleistų pastatų. Tų dešimčių tūkstančių tuščių būstų Poznanėje ir Varšuvoje paskirtis – spekuliacija.

B: Jei verslininkui, tarkim, priklauso 7 pastatai, jam apsimoka 4 iš jų laikyti tuščius, nes tada likę 3 būna brangesni.

W: Todėl ir yra taip daug apleistų pastatų, o nekilnojamo turto kaina ir nuoma nuolat kyla. "Natūralus" kapitalistinis procesas.

KS: *Poznanėje daug benamių?*

W: Be abejo, dažnai gali gatvėse išvysti labai suvargusius žmones. Manau, jie irgi skvotina. Benamystės problema didelė, nes Poznanė – didelis miestas, nuoma vis auga, 6 universitetuose čia studijuoja 100 tūkstančių studentų. Didelė dalis jų nuomojasi, tad kainos vis kyla.

KS: *Kiek, tarkim, reikia vidutiniškai mokėti už kambarį Poznanėje dabar?*

W: Priklauso nuo sėkmės, bet, sakyčiau, 2-3 kambarių bute gali tekti mokėti apie 120 eurų per mėnesį už lovą kambariulyje, kurį dar daliniesi su kažkuo. Tai, sakykim, apie 250 eurų už dvivietį kambarį.

KS: *Visai daug.*

W: Gali būti ir mažiau, pavyzdžiui 200 eurų už kambarį 4 kambarių bute, ypač jei pastatas senas, bet jo, kainos kosminės.

B: Nuomos kainos kaip Vienoj ar Berlyne, tik alga lenkiška.

W: Poznanėje sunku rasti darbą, kuriame gautum daugiau nei pusantro euro per valandą.

KS: *Pala, taigi čia mažiau nei lietuviškas minimumas.*

W: Bet toks jau darbuotojų teisių lygis. Apie minimumą gali tik svajoti. Paprastai tave įdarbina pagal "laikiną" sutartį ir todėl neprivalo tau mokėti minimumo, tik šiek tiek daugiau, nei pusantro euro per valandą. O tada įsivaizduok kad už lovą kambaryje reikia mokėti 120 eurų. Būstas Lenkijoje yra didžiulė problema, jo visuomet trūksta.

KS: *Nežinau, ar Kaune egzistuoja į šią panaši būsto problema, galbūt ji ima rasti Vilniuje... Neatrod, kad šitam mieste būtų daug benamių, bent jau mes juos matom ne per dažnai.*

W: Jo, Poznanėje irgi gali jų nematyti, nes žiemą policija ir kitos institucijos vykdo didžiulę akciją. Jie medžioja benamius ir veža juos į tam tikrus centrus, kad nesušaltų miegodami gatvėje. Bet tai tik pretekstas problema iš gatvių patraukti į uždaras patalpas, kur jos nesimato.

KS: *Mieste arba miesto centre draudžiama elgetauti?*

W: Priklauso. Įstatyme numatyta, kad negali prašyti pinigų agresyviai, liestis prie žmonių,

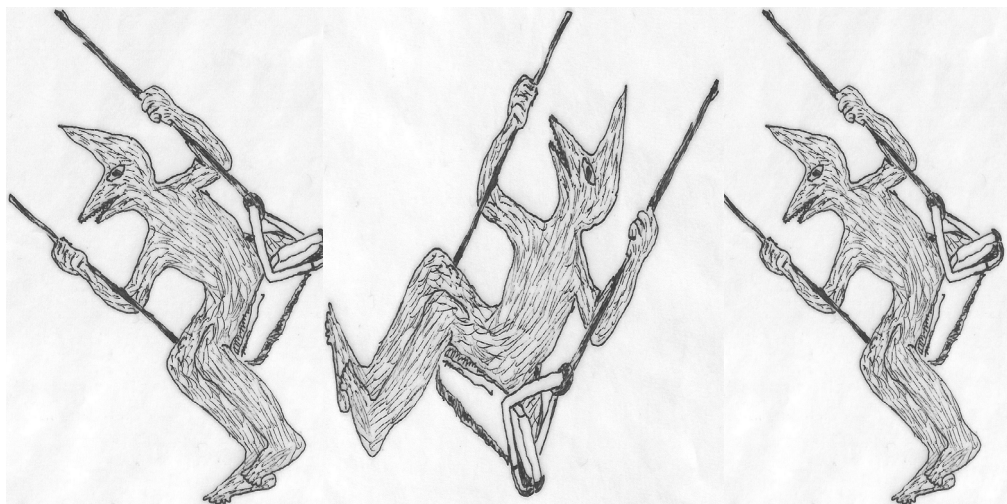
eiti per arti, t.y., draudžiama reikalauti. Sprendžia policija ir viešosios tvarkos skyrius. Dar priklauso ir nuo tavo tapatybės – su baltu lenku elgiamasi kitaip, nei su romų bendruomenės narėmis. Poznanėje gyvena apie 100 romų, jie irgi skvotina – parkus. Nei darbo, nei pinigų, kur jiems dėtis? Vaikams reikia eiti į mokyklą, reikia gyvenamosios vietos. Benamystė didžiulė problema, o tuo pat metu labai lengva Poznanėje rasti apleistų pastatų. Atsistojęs centrinėje aikštėje gali pamatyti bent tris negyvenamus milžinus. Vienas ar du iš jų priklauso miestui.

KS: *Ar miesto valdžia kalba apie juos? Yra kokia partija, politikas, kurie imtų kalbėti apie šių pastatų užleidimą visuomenei?*

W: Kalbos varinėjamos nuolat, ypač prieš rinkimus, bet rinkimai praeina ir niekas nesikeičia, tušti pastatai lieka tušti. Visiems px.

KS: *Bet gal tuomet apie būtinybę spręsti šias problemas miestiečiai supranta geriau, nei politikai?*

W: Poznanė yra senas pirklių miestas, pagrindinė taisyklė čia – jei neturi pinigų, esi blogas žmogus. Galbūt žmonėms patiktų, jei tie pastatai būtų suremontuoti, kad reprezentatyviai atrodytų centrinėje miesto aikštėje, bet ne "kad juose galėtų gyventi žmonės", labiau "kad gražiai atrodytų". Gali ir toliau tušti stovėti – svarbu, kad "būtų gražu".

Pastebėjus “bešeimininkį turta” šešis mėnesius internete turi kabėti skelbimas ieškantis savininko, o praėjus metams nuo šių paieškų pradžios nekilnojamas turtas pripažįstamas bešeimininkiu.

LR teisėtai (per teismą ir tik po jo!) priverstinai iš būsto iškeldinami gali būti asmenys, ilgiau nei tris mėnesius nemokantys nuomos, komunalinių mokesčių, gadinantys patalpas, sudarantys “neįmanomas sąlygas” gyventi tiems, kurie gyvena kartu arba šalia. Taip pat – savavališkai užėmę patalpas (Civilinis Kodeksas 6.611 straipsnis)

Priverstinai iškeldinamam asmeniui antstolis turi suteikti 30-45 dienų terminą išsikraustyti. Jei iškeldinama asmuo suserga, iškraustymą galima atidėti (Civilinio Kodekso 659 straipsnis)

2008 m. neaiškaus teisinio statuso būste gyvenę kauniečiai kreipėsi į valdžios institucijas prašydami leidimo apsigyventi. 2012 m. buvo nuspręsta juos iškeldinti, 2013 m. jie vis dar gyveno tame pačiame būste.

Negalima priverstinai iškeldinti šeimos, auginančios vaikus iki 14 metų. Kai kalba eina apie socialinius būstus, “devyniais iš dešimties atvejų šeimos su vaikais į gatvę neišvaromos”
(<http://www.15min.lt/>)

2012 m. Panevėžio apygardos teismas svarstė piliečio, 2010 m. savavališkai apsigyvenusio Anykščiuose esančio bendrabučio “pagalbinėse ir dušo patalpose”, bylą. Pilietis šiukšlino, tuštinosi, triukšmavo, nemokėjo mokesčių. Iškeldinimo procesas užtruko pusantų metų, o pilietis dušo patalpose gyveno mažiausiai 25 mėnesius.
(<http://eteismai.lt/>)

Kauno mieste 2000 m. prasidėjusi byla dėl pilietės su mažamečiais vaikais iškeldinimo iš savavališkai užimto socialinio būsto tęsėsi penkerius metus. Pilietė ir jos vaikai per šiuos metus toliau gyveno užimtame socialiniame būste.

Pagal BK 165 str., panaudojant apgaulę ir/ar smurfa įsibrauti į asmenines patalpas gali užtraukti viešuosius darbus, baudą, areštą arba laisvės atėmimą iki dviejų metų. Vis dėlto teisinė praktika rodo, kad, kai namo “langai išdaužyti, durų užraktai išlaužti, įėjimas laisvas” ir neišeina įrodyti, kad teisiajamieji kažką sugadino, “vien faktas, kad išteisintieji buvo rasti minėtame pastate” dar nereiškia, kad jie į jį įsilaužė Baudžiamojo Kodekso numatoma prasme.
(<http://eteismai.lt/>)

Kauno savivaldybei priklausančio turto sąrašą galima rasti portale kaunas.lt.

Vidutiniškai Kauno mieste apie 25 proc. tiekiamo vandens kiekviename daugiabutyje lieka neapskaityta. Pabrėžtina, kad tai yra „vidutiniškai“, nes dauguma namų yra tvarkingi ir juose nuostoliai (dėl apskaitos prietaisų paklaidų, nežymių pratekėjimų pastato vamzdynuose ir pan.) svyruoja „techniškai priimtinosė“ ribose, t.y. apie 5 proc.

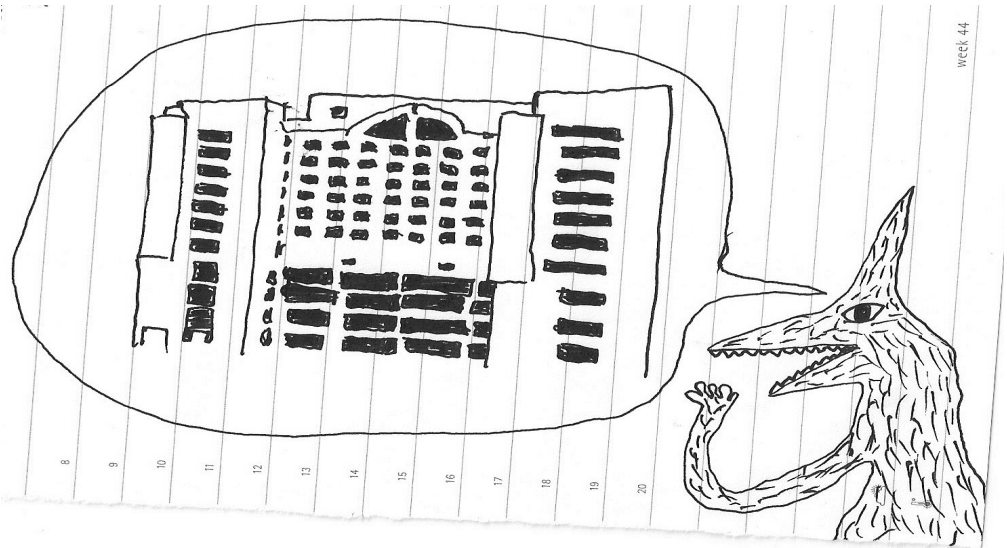
2014 m., per pirmus devynis mėnesius, “Lesto” Kauno regione užfiksavo 123 elektros grobstymo atvejus. “Grobstymo atvejų sumažėjimą lėmė trumpesnė žiema, nes pažeidimų daugiausia nustatoma šiuo metų laiku, kai naudojami elektriniai šildytuvai, sunaudojantys daug elektros energijos.”
(<http://www.lrytas.lt/>)

UTOPINIAI SKELBIMAI

Kauniečiai išmoko protestuoti! Po jau septyniolikto daugiatūkstantinio protesto šiais metais ir tiesioginio veiksmo akcijos, kai buvo šlapinamasi ant visų miesto centre esančių namų, tvorų, medžių ir mašinų, savivaldybė (svarstanti didžiosios dalies savo teisių perdavimą gyventojų renkamos seniūnijoms) sutiko, kad nemokami viešieji tualetai yra būtini. Po ilgų derybų nuspręsta, kad nuo šiol visos privačios ir viešosios įstaigos

nuo Soboro iki fontano atgaivinti įkuriant privačių lėktuvų nusileidimo taką nuo kurio bus nutiestos istorinių gonkių linijos į Akropolį, Charlie Pizza ir "Viči" Krepšinio muziejų Rotušės aikštėje. Bet čia distopinis.

UAB "Crabsticks&Mayors" įsigijo Mindaugo prospekte stovintį vaiduoklį ir pamiršo. Kaip ir kiti.

įsipareigos atverti bendramiestietėms savo tualetų duris ir dangčius, nebeskirstomus pagal dvinarę lyties sampratą. Taip pat, siekiant akreipti dėmesį į kitas socialinio teisingumo problemas, viešais taps ir visų privačių namų, kurių vertė didesnė nei 100'000 eurų, tualetai, argumentuojant tuo, jog galimybę pasinaudoti šildomomis grindimis, minkštu kvopiančiu tualetiniu popieriumi bei bidė turėtų turėti visi.

Kauno miesto savivaldybės 2020 m. miesto plano vizijose numatyta vietoj nugriauto Merkurijaus pastatyti 6 aukštų mašinų stovėjimo aikštelę, Laisvės alėjos dalį

Statybų bendrovei "Padjoba" jau pusę metų nepavyksta pradėti apartamentų Juozapavičiaus pr. statybų. Prabangiam aštuonių aukštų pastatui, po kurio turėjo būti įrengta automobilių stovėjimo aikštelė, o pirmame aukšte – firminės rūbų parduotuvės bei žaliavalių restoranai, trukdo ten tebestovintis senas medinis namukas. Griovimo darbų aikštelėje mįslingai dingsta buldozerių dalis jungiantys varžtai, paslaptinai užsidega apsauginės tvoros, rytais darbininkus pasitinka aštrūs chemikalų kvapas bei po teritoriją lakstantys palaidi vilkšuniai. Nuo pareigų dėl girtavimo darbo vietoje jau nušalinti keturi apsaugos bendrovės

UTOPIINIAI SKELBIMAI

“Buvmenta” darbuotojai. “Paprasciausiai nebeišgalime mokėti tokių algų, kad už jas žmonės sutiktų dirbti, jų teigimu, prakeiktame objekte,” – “Sp(i)audai” teigė “Padjobos” vyr. architektas Nerijus Pinigėlis. “Panašu, kad projektą teks atidėti neterminuotam laikotarpiui, o gal ir visai apleisti.” Įmonė skaičiuoja dešimttūkstantinius nuostolius. Medinio namuko kaimynai bendrauti su žiniasklaida atsisakė, bet ant Šančių tvorų ir sienų pasirodė plakatai, šį šeštadienį kviečiantys visus į pikniką namelio teritorijoje.

Dviračių takų bus daug. Visur. Tikrai. Ir gerų. Duosim dar ir po dviratį visiems. Visko duosim. Duonos, žaidimų, nu visko, žinot kaip ten. Tik ateik. Kaip Vakaruos.

Lietuvos viešosios erdvės atgis – priimtas sprendimas įgyvendinti seniai lauktus pakitimus, apribojančius gyventojų teises į miestų erdves. Anksčiau galiojęs įstatymas, draudžiantis bei numatantis administracinę atsakomybę už viešą alkoholio vartojimą, šlapinimąsi, lytinį bei kitokį santykiavimą, atšauktas. Nuo šiol Lietuvos piliečiai yra kviečiami laisvai naudotis jiems priklausančiomis viešosiomis erdvėmis ir savo nuožiūra jas kurti, keisti ir pritaikyti asmeniniams bei kolektyviniams poreikiams. Šiuo sprendimu tikimasi apleistų ir vangiai naudojamų viešųjų erdvių pagyvėjimo, kylančios miestelėnų moralės ir aktyvėjančių jaunimo susibūrimų bei pramoginių iniciatyvų.

DEATH užrašas įtrauktas į Unesco paveldo sąrašą.

Viešojo transporto darbuotojų profsąjunga, šiemet pasiekusi 98% narių skaičių, šiandienos pranešime spaudai paskelbė, jog nuo 2017 metų sausio 1 dienos

viešas transportas Lietuvoje taps nemokamas. Nuo šios dienos Lietuvos gyventojai galės išbandyti bei nemokamai naudotis įvairiomis susisiekimo priemonėmis, pradedant nuo įprastų traukinių, autobusų bei troleibusų, kurie visi bus pakeisti į žemagrindžius, pritaikytus neįgaliesiems, baigiant dviračiais, riedlentėmis, kanojomis, riedžiais, valtimis, kojūkais bei vienračiais.

Lietuva šiemet padarė stulbinantį žingsnį viešojo susisiekimo praktikų istorijoje, užsienio ekspertai prognozuoja, jog jau sausio 6 dieną 80% lietuvių bus pardavę savo mašinas.

Vytauto Didžiojo ir Kauno Technologijos universitetai,

besikeliantys į naujus pastatus, senuosius pavers socialiniais būstais. Po kelis mėnesius trukusio studentų spaudimo ir universitetų okupacijų senieji milžiniški pastatai Centre ir Senamiestyje bus ne parduoti, o perleisti visuomenei kaip bendrasis turtas. Pastatų administratorius patvirtins generalinės universitetų asamblėjos – realiausias kandidatas juos administruoti yra neseniai įsikūrusios radikalios studentų sąjungos. Skaičiuojama, kad keturiuose tuščiuose istoriniuose pastatuose galėtų įsikurti virš trijų šimtų sunkiau gyvenančių šeimų, kurių vienas ar keli nariai yra studentai, taip pat – vieni vaikus auginantys tėvai, benamiai, žmonės su negalia ir psichikos sutrikimais, pabėgėliai, problemų su teisėsauga turėję asmenys. Galimai kilšančiomis gyventojų teisinėmis, socialinėmis ir medicininėmis problemomis pasiryžę rūpintis atitinkamų VDU, KTU ir LSMU katedrų darbuotojai. Atlyginimai socialiniams darbuotojams bus išmokami iš lėšų naudojamų universitetų piaro kampanijoms.

SP(i)AUDOS PRENUMERATA!

Jei nori gauti popierinius pirmuosius tris kontrkultūros ir nevalstybinės politikos žino "Kauno Sp(i)auda" numerius (Nr. 1 – pirmas blynas bendra tematika, Nr. 2 – mokyklos, Nr. 3 – universitetai) arba daugiau šios, ketvirtosios Sp(i)audos egzempliorių, kuriuos norėtum išplatinti savo darbo, mokslo arba gyvenimo vietoje – parašyk mums į kaunospiauda@riseup.net savo adresą bei pageidavimą ir mes atsiųsime jus paštu arba per gerus žmones. Taip pat pdfus gali rasti tinklapyje dontbelieveyouhaveirights.org arba susiekusi tuo pačiu el. pašto adresu – **spausdinimas ir platinimas didžiai skatinamas**. (Praktika rodo, kad retai kas susisiekia, bet neprarandam atgalinio ryšio vilties)

KAUNO SP(i)AUDA naujienlaiškis: lists.riseup.net/www/kaunospiauda

TIRAŽAS: ∞

IŠLEISTA: 2/2016

Išspausdino KS leidykla.

NEMOKAMAI

